

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Faktory ovlivňující progresivitu daně z příjmů fyzických osob v ČR

Bc. Petra Pilná

Diplomová práce

2008

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomiky a managementu
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra PILNÁ**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**

Název tématu: **Faktory ovlivňující progresivitu daně z příjmů fyzických osob v ČR**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- 1) Úvod
- 2) Teoretická část
- 3) Makroekonomie a mikroekonomie a progresivita daně
- 4) Komparace jednotlivých faktorů - praktické příklady
- 5) Vyhodnocení makroekonomie, mikroekonomie, poplatník
- 5) Závěr

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] KOLEKTIV AUTORŮ, Daně 2007. Aspi. 2007. ISBN 978-80-7357-246-4.
- [2] KUBÁTOVÁ, K. Daňová teorie a politika. 4.vyd. Aspi Publishing. 2006. ISBN 80-7357-205-2.
- [3] ŠIROKÝ, J. Daňové teorie s praktickou aplikací. C.H.Beck. 2003. ISBN 80-7179-413-9.
- [4] VANČUROVÁ, A. Daňový systém ČR 2006. Vox. 2006. ISBN 80-86324-60-5.
- [5] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Libuše Čekanová, Ph.D.**
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání diplomové práce: **30. října 2007**
Termín odevzdání diplomové práce: **26. května 2008**

prof. Ing. Jan Čapek, CSc.
děkan

L.S.

doc. Ing. et Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. listopadu 2007

SOUHRN

Práce je zaměřena na daň z příjmů fyzických osob, její progresivitu a faktory progresivitu ovlivňující. Základním cílem práce je zhodnotit jednotlivé faktory ovlivňující progresivitu daně z příjmů fyzických osob z pohledu makroekonomie, mikroekonomie a poplatníka. Komparace jednotlivých faktorů je prováděna dle právní úpravy platné v roce 2007 a 2008.

KLÍČOVÁ SLOVA

daň, daň z příjmu fyzických osob, progresivní daň, rovná daň, slevy, odpočty

TITLE

The factors affecting the progression of personal income tax in the Czech Republic.

ABSTRACT

The work is focused on the personal income tax, its progression and on the factors that affect it. The basic goal of the work is to review how the individual factors affect the personal income tax from the point of view of macroeconomics and microeconomics and from the taxpayer's point of view. Comparison of the individual factors is provided in accordance with the legal regulations in effect for the years 2007 and 2008.

KEYWORDS

taxation, personal income tax, progressive tax, equal tax, tax abatement, tax deduction

OBSAH:

SEZNAM TABULEK	7
SEZNAM GRAFŮ	8
SEZNAM ZKRATEK	9
1 Úvod	10
2 Teoretická část	12
2.1 Daň z příjmů fyzických osob, její účel a význam.....	12
2.2 Předmět daně z příjmů fyzických osob.....	14
2.3 Osvobození od daně.....	15
2.4 Odpočty.....	17
2.4.1 Nezdanitelná částka základu daně darů na vymezené účely.....	18
2.4.2 Odpočet z titulu placení úroků z úvěrů ze stavebního spoření nebo z hypotečního úvěru.....	19
2.4.3 Nezdanitelná částka základu daně při placení příspěvků na penzijní připojištění	20
2.4.4 Nezdanitelná částka základu daně při placení pojistného na soukromé životní pojištění.....	20
2.4.5 Nezdanitelná částka základu daně při placení členských příspěvků členem odborové organizace.....	21
2.4.6 Standardní odpočty.....	22
2.5 Slevy na dani z příjmů ve stávající úpravě daně z příjmů.....	22
2.5.1 Daňové zvýhodnění na vyživované děti.....	23
2.5.2 Zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností.....	24
2.5.3 Poskytnutí příslibu investiční pobídky.....	25
2.6 Pravidla pro uplatnění výdajů.....	26
2.6.1 Daňové výdaje.....	28
2.6.2 Nedaňové výdaje.....	28
2.6.3 Výdaje uplatňované procentem z dosažených příjmů.....	29
3 Makroekonomie a mikroekonomie a progresivita daně	30
3.1 Progresivita daně.....	30
3.1.1 Ukazatelé lokální progresivity daní.....	32
3.1.2 Ukazatelé intervalové progresivity.....	32
3.1.3 Ukazatelé globální progresivity daní.....	33
3.2 Makroekonomické důsledky zdanění.....	35

3.2.1	Automatické a řízené stabilizátory	36
3.2.2	Časové zpoždění stabilizace	37
3.3	Mikroekonomické důsledky zdanění	38
4	Komparace jednotlivých faktorů – praktické příklady	42
5	Vyhodnocení makroekonomie, mikroekonomie, poplatník.....	61
5.1	Vyhodnocení makroekonomie.....	71
5.1.1	Státní rozpočet	71
5.1.2	Dopad zavedení rovné daně na státní rozpočet.....	73
5.1.3	Fiskální dopady zavedení rovné daně:.....	74
5.2	Vyhodnocení mikroekonomie.....	74
5.2.1	Progresivní zdanění a nabídka práce	74
5.3	Vyhodnocení poplatník.....	77
5.3.1	Vliv superhrubé mzdy.....	78
6	Závěr	80
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	83

SEZNAM TABULEK:

Tabulka 1: Slevy na dani v roce 2007 a 2008.....	23
Tabulka 2: Sazby DPFO platné v ČR v roce 2007	31
Tabulka 3: Interpretace hodnot ukazatelů intervalové progresivity	33
Tabulka 4 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 3 - rok 2007	43
Tabulka 5 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 3 - rok 2008	44
Tabulka 6 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 4 - rok 2007	45
Tabulka 7 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 4 - rok 2008	46
Tabulka 8 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 5 - rok 2007	47
Tabulka 9 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 5 - rok 2008	48
Tabulka 10 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 6 - rok 2007	49
Tabulka 11 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 6 - rok 2008	50
Tabulka 12 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 7 - rok 2007	51
Tabulka 13 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 7 - rok 2008	52
Tabulka 14 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 8 - rok 2007	53
Tabulka 15 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 8 - rok 2008	54
Tabulka 16 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 9 - rok 2007	55
Tabulka 17 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 9 - rok 2008	56
Tabulka 18 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 10 - rok 2007	57
Tabulka 19 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 10 - rok 2008	58
Tabulka 20 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 11 - rok 2007	58
Tabulka 21 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 11 - rok 2008	59
Tabulka 22: Vyhodnocení Příklad 3 - 5.....	61
Tabulka 23: Vyhodnocení Příklad 6 - 8.....	64
Tabulka 24: Vyhodnocení Příklad 9 - 11	66
Tabulka 25 Dopady změn DPFO na vybrané typy domácností zaměstnanců v roce 2008	74
Tabulka 26 Rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou při rovném zdanění	75
Tabulka 27 Rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou při progresivním zdanění	75

SEZNAM GRAFŮ:

Graf 1: Lorenzova křivka.....	34
Graf 2: Vliv daní na Lorenzovu křivku	34
Graf 3: Zvýšení progresivity důchodové daně	40
Graf 4 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008	61
Graf 5 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci slev na dani	62
Graf 6 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci nezdanitelných částek	62
Graf 7 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008	65
Graf 8 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci slev na dani	65
Graf 9 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci nezdanitelných částek	65
Graf 10 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008	67
Graf 11 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci slev na dani	67
Graf 12 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci nezdanitelných částek	68
Graf 13 Srovnání progresivity zdanění	71
Graf 14 Dopad daňové reformy na AS a AD.....	73
Graf 15 Rovné zdanění a progresivní zdanění.....	76

SEZNAM ZKRATEK:

AD	Agregátní poptávka
AS	Agregátní nabídka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPFO	DPFO
HDP	hrubý domácí produkt
IMF	International Monetary Fund (Mezinárodní měnový fond)
Kč	Koruna česká
MF	Ministerstvo Financí
MW	mega Watt
ObZ	obchodní zákoník
OECD	Organization for Economic Cooperation Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
SZM	společné zdanění manželů
ZoDP	zákon o daních z příjmů
ZoR	zákon o rezervách
Zovb	zákon o vlastnictví budov
ZTP/P	zvlášť těžce postižený s průvodcem

1 Úvod

Tématem diplomové práce je daň z příjmů fyzických osob (DPFO), její progresivita a faktory progresivitu ovlivňující.

Toto téma je z legislativního hlediska velmi aktuální. V posledních dvou letech došlo k několika změnám v právní úpravě této daně. Tyto změny mají vliv na výši daně odváděné poplatníkem.

V tuzemsku, stejně tak jako v řadě jiných zemí, již dlouhodobě probíhají odborné i politické diskuse o potřebě, případně nutnosti změn současného systému zdanění příjmů a majetku nebo dokonce o vhodnosti zcela nové zákonné úpravy problematiky uplatnění přímých a majetkových daní. Výsledkem těchto diskusí v ČR je daňová reforma, která zásadně změnila daňovou soustavu.

Daňovou reformou se rozumí podstatná změna daňových zákonů a vytyčuje cíle, jejichž realizace se projeví v ekonomice dané země. Základním předpokladem daňové reformy je, že bude mít vliv na ekonomický růst a že daňové břemeno bude přerozděleno spravedlivěji, než tomu bylo před reformou. [11]

Zatímco před reformou byla sazba DPFO ve výši 12 – 32 % ze základu daně, v roce 2008 je pro všechny poplatníky sazba ve výši 15 % ze superhrubé mzdy, zahrnující sociální a zdravotní pojištění (tj. 23 % z hrubé mzdy). V roce 2009 by měla být sazba daně ještě o 2,5 % nižší.

Zavedení jedné sazby DPFO má přinést především zjednodušení a zprůhlednění daňového systému. Této sazbě daně jsou přisuzovány lepší vlastnosti oproti zdanění progresivnímu. Podstatou jedné sazby daně je to, že umožňuje stanovit nižší částku daně bez negativního dopadu na poplatníka a stát.

Cílem práce je zhodnotit faktory ovlivňující progresivitu daně z příjmů fyzických osob z hlediska makroekonomie, mikroekonomie a daňového poplatníka.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá ze dvou částí. V první části je vysvětlen účel, význam a předmět DPFO. Dále také osvobození od daně z příjmů, odpočty, slevy a pravidla pro uplatnění výdajů. V této části je vycházeno ze zákona o daních z příjmů. Ve druhé části jsou popisovány makroekonomické a mikroekonomické důsledky zdanění. Nejprve je vysvětlena progresivita daně a tři ukazatele daňové progresivity a způsob jejich výpočtu.

V praktické části je provedena komparace jednotlivých faktorů. Praktické příklady jsou prováděny dle daňové úpravy platné v roce 2007 a v roce 2008. Vždy je proveden výpočet daňové povinnosti za předpokladu určité situace. Jako první je uvažována situace, kdy neexistují nezdánitelné částky ani slevy na dani, je tedy přímo vypočtená daňová povinnost. Druhým případem je předpoklad, že nejsou uplatňovány nezdánitelné částky a vypočtená daň se snižuje o dvě slevy na dani. Třetí situace uvažuje naopak pouze nezdánitelné částky, slevy na dani nejsou uplatňovány. Je uvedeno celkem 11 příkladů. První tři příklady se týkají daňové povinnosti zaměstnanců. V dalších jsou uvažovány osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), uplatňující nejprve paušální výdaje ve výši 50 % příjmů a poté ve výši 80 % příjmů.

Na základě výpočtů získaných z praktických příkladů je v páté části provedeno vyhodnocení z pohledu makroekonomie, mikroekonomie a poplatníka.

2 Teoretická část

V této části práce je nejprve vysvětlen účel a význam daně z příjmů fyzických osob a také předmět této daně. Dále je vycházeno ze zákona o daních z příjmů a jsou vyjmenovány a popsány osvobození od daně z příjmů, odpočty a slevy na dani. Poslední část se zabývá pravidly pro uplatnění výdajů.

2.1 Daň z příjmů fyzických osob, její účel a význam

Daň z příjmů fyzických osob je jedním z nejdůležitějších zdrojů příjmů státního rozpočtu ČR. Je to osobní důchodová daň a je ve většině zemí považována za jednu z nejdůležitějších. Je jí přisuzována největší míra komplexnosti, spravedlnosti i ekonomické efektivnosti.

Osobní daň může zahrnovat různé požadavky na poskytování sociálních úlev, což u jiných, např. spotřebních daní, které musí být pro všechny poplatníky stejné, není možné. Důležitost daně je zdůrazněna i jejím zařazením na první místo v klasifikaci daní Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) i Mezinárodního měnového fondu (IMF).

V ČR byla tato daň zavedena daňovou reformou 1.1.1993. Jejím cílem je zdanění globálního důchodu každého jednotlivce tak, aby neexistoval rozdíl mezi zdaněním důchodů pocházejících z různých zdrojů. [5, s. 158-161]

Její záběr je velmi obsáhlý a rozhodně nepatří k nejjednodušším. Osobní důchodová daň je nezbytnou částí každého moderního daňového systému. Na tuto daň jsou kladeny největší požadavky, má zohlednit sociální postavení poplatníků a tím umožnit redistribuci vytvořeného důchodu od osob s vyššími příjmy k osobám s příjmy nižšími. DPFO je obvykle progresivní, což znamená, že s růstem důchodu roste míra zdanění. Daňový systém v ČR se vyznačuje poměrně nízkou progresí.

Konstrukce osobní důchodové daně umožňuje využít ji jako opatření proti nežádoucím výkyvům v ekonomice. V období, kdy se ekonomika příliš rychle rozvíjí, rychle rostou i individuální důchody. Konstrukce daně umožňuje relativně větší díl důchodů odčerpat, a tím částečně omezit vyvolané důsledky tohoto stavu. Naopak v období, kdy klesají individuální důchody v ekonomice, konstrukce daně tento propad zmírňuje.

Z technického hlediska je komplikovanost daně dána také rozmanitostí druhů příjmů, kterých jednotliví poplatníci dosahují. Vysoké sazby u nejvyšších důchodů poplatníky odrazují od práce a jiné ekonomické činnosti a podporují je v preferování volného času a zdokonalování daňových úniků. [13, s. 113]

Osobní důchodová daň svými vlastnostmi podporuje efektivnost a spravedlnost daňového systému. Za nejdůležitější vlastnosti této daně se považují zejména následující [5, s.163-165]:

- Daň odpovídá principu platební schopnosti. Princip platební schopnosti je hlavním principem spravedlivého zdanění a prakticky se projevuje v progresivním daňovém břemenu. Jedině u osobní důchodové daně lze progresivní dopad vložit přímo do její konstrukce. Pomocí progresivní osobní důchodové daně lze potom přerozdělovat důchody mezi členy společnosti a získávat tak jejich rovnoměrnější rozdělení. Zdanění podle velikosti důchodu se však v posledních desetiletích stalo předmětem kritiky s tím, že spravedlivou základnou pro zdanění podle principu platební schopnosti je spotřeba (výdaje) poplatníků. Tito kritici navrhují nahradit osobní důchodovou daň osobní výdajovou daní.
- Výnosy daně jsou pružné. Pružnost výnosů osobní důchodové daně znamená, že hospodářský růst se projevuje růstem osobních důchodů a také posunem poplatníků do vyšších daňových pásem, takže výnosy daně rostou poměrně rychle. Tuto vlastnost poplatníci nepovažují za výhodnou, neboť přicházejí o stále vyšší podíl na svých výdělcích. Veřejným rozpočtům však přináší větší stabilitu a vládě větší rozhodovací prostor. Pružnost daně se v obdobích inflačního růstu může stát nástrojem „ochuzování“ poplatníků, neboť na nominálně vyšší důchody je v důsledku progresivity sazeb uvaleno relativně vyšší daňové břemeno – i když reálné důchody rostou pomaleji, nebo vůbec ne.
- Daň nezpůsobuje distorze v cenách. Daň ukládaná na důchody nemá primárně vliv na cenové relace zboží a služeb a nezpůsobuje neefektivnost tohoto druhu. Je však často kritizována, že vyvolává distorze mezi cenou práce a volného času; zejména když její progresivita přesáhne únosnou mez. Neokonzervativní ekonomie považuje substituční efekt osobní daně důchodové za velkou překážku dalšího růstu. Progresivita této daně se stává stále častěji předmětem kritiky i z hlediska daňové spravedlnosti. Poukazuje se na to, že by „pilnější“ poplatníci neměli být trestáni vyšší daní a že by daň měla být proporcionálnější, k čemuž se již některé země přiklánějí. Návrhy na lineární zdanění jsou ve vyspělých ekonomikách umožněny celkovou výší životní úrovně, neboť při celkově nižších důchodech nelze dosáhnout jednotnou sazbou velkých výnosů. Progresivita vlastně dříve byla mj. nástrojem k získání dostatečného výnosu, když jiné zdroje byly omezeny.

- Daň je dobrým makroekonomickým stabilizátorem. Z hlediska keynesiánské hospodářské politiky progresivní důchodová daň nejlépe odpovídá představám o automatickém přizpůsobování relativních daní hospodářskému cyklu. Daň je proto dobrým makroekonomickým stabilizátorem.
- Daň je „průhledná“: velikost daňového břemene poplatníka je zřejmá. Na rozdíl od nepřímých daní – o nichž mají poplatníci jednak málo informací, protože je sami neodvádějí do veřejných rozpočtů a jednak není jasné, kdo je ve skutečnosti nese – jsou osobní důchodové daně jako daně přímé mnohé průhlednější. Jsou to jediné daně, u nichž si může prakticky každý vypočítat břemeno z jakéhokoliv hypotetického důchodu, takže může porovnat vlastní představu o spravedlivém přerozdělení s tím, co mu nabízí vláda. Samozřejmě, že i vláda má možnost konstruovat daň tak, aby to odpovídalo preferencím voličů. Sama za sebe hovoří i skutečnost, že většina poplatníků je schopna alespoň přibližně odhadnout své roční daně z příjmů, zatímco o nepřímých daních, které zaplatili v cenách spotřebovaného zboží a služeb, nemají vůbec žádnou představu.

2.2 Předmět daně z příjmů fyzických osob

Předmětem osobní důchodové daně je důchod dosažený za zdaňovací období. Cílem spravedlivého zdanění je, aby jedinci, jimž plynou důchody z různých zdrojů, byli zdaněni stejně. [5, s. 165]

Všechny zdanitelné příjmy jsou rozděleny do několika relativně samostatně posuzovaných částí, tj. do 5 dílčích daňových základů. Základ daně je daňová kategorie, ze které se sazbou daně vypočítává daňová povinnost poplatníka. Základ daně fyzických osob se stanoví tak, že se nejprve zjistí dílčí základy podle jednotlivých druhů příjmů.

Základ DPFO:

Příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků

- pojistné na sociální zabezpečení

- zdravotní pojištění

= dílčí daňový základ příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků

Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

- výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů

= dílčí daňový základ příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

Příjmy z pronájmu

- výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů

= dílčí daňový základ příjmů z pronájmu

Příjmy z kapitálového majetku

= dílčí daňový základ příjmů z kapitálového majetku

Ostatní příjmy

- výdaje na dosažení příjmů

= dílčí daňový základ ostatních příjmů

U poplatníků, kterým plynou ve zdaňovacím období souběžně dva nebo více druhů příjmů, je základem daně součet dílčích základů daně zjištěných podle jednotlivých příjmů. [13, s. 118-120]

2.3 Osvobození od daně

V této části práce je zmíněno osvobození od daně z příjmů, které je obsahem § 4 ZoDP. Ustanovení tohoto paragrafu obsahuje výčet příjmů, které jsou od daně osvobozeny. Z tohoto výčtu je uvedeno pouze několik nejdůležitějších osvobození.

- *Osvobození nemovitého majetku*

K nejvíce uplatňovaným titulům pro osvobození od DPFO patří osvobození u nemovitého majetku. Základní rozdělení odděluje případy, kdy zde měl prodávající bydliště nejméně po dobu 2 let.

Osvobození příjmů z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku lze uplatnit, pokud v něm prodávající měl bydliště:

- nejméně po dobu 2 let bezprostředně před prodejem, anebo
- kratší dobu (teoreticky i jediný den), pokud použije prodejem získané prostředky na uspokojení bytové potřeby, a to v době jednoho roku před jejich obdržetím nebo nejpozději do jednoho roku následujícího po roce, v němž přijal částku za prodej; skutečnost ale musí oznámit správci daně do konce zdaňovacího období, ve kterém došlo k přijetí částky za prodej.

Pro osvobození příjmů plynoucích manželům z jejich společného jmění postačí, aby podmínky pro jejich osvobození plnil jen jeden z manželů, pokud majetek, kterého se osvobození týká, není nebo nebyl zařazen do obchodního majetku jednoho z manželů.

Osvobození z prodeje nemovitostí, bytů nebo nebytových prostor v ostatních případech je možné uplatnit pouze za podmínky, přesáhne-li doma mezi nabytím a prodejem dobu 5 let.

- *Osvobození movitého majetku*

Od DPFO jsou obecně osvobozeny veškeré příjmy z prodeje movitých věcí, s výjimkou příjmů z prodeje motorových vozidel, letadel a lodí, u kterých je nutnou podmínkou pro osvobození vlastnictví více než jeden rok.

Výjimka je opět pro movité věci, které byly součástí obchodního majetku poplatníka, a to i v případě movitých věcí nabytých v rámci restitucí. Pro osvobození musí uplynout v takovém případě pět let od okamžiku vyřazení z obchodního majetku.

Osvobození u příjmů z cenných papírů a obchodních podílů:

Příjmy z prodeje cenných papírů nabytých poplatníkem v rámci kupónové privatizace jsou od DPFO osvobozeny bez časového testu. Příjmy z prodeje ostatních cenných papírů jsou osvobozeny pouze v případě, že doba mezi nabytím a převodem těchto cenných papírů při jejich prodeji nebo vrácení přesáhne dobu 6 měsíců.

Od daně z příjmů jsou osvobozeny, nejde-li o prodej cenných papírů:

- příjmy z převodu členských práv družstva
- příjmy z převodu majetkových podílů na transformovaném družstvu,
- příjmy z převodu účasti na obchodních společnostech,

přesahuje-li doba mezi nabytím a převodem dobu pěti let.

- *Ostatní osvobozené příjmy*

V této části jsou uvedeny ostatní osvobození od DPFO. Uvádím pouze několik příkladů, veškeré osvobozené příjmy jsou vymezeny v paragrafu 4 zákona o daních z příjmů.

1) Osvobozen je příjem získaný ve formě dávek a služeb:

- z nemocenského pojištění (nemocenské péče) podle zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, zákona č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách, a zákona č. 100/1998 Sb., o sociálním zabezpečení, který upravuje dávky pro osoby samostatně výdělečně činné,
- z důchodového pojištění (podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění),

- státní sociální podpory vyplácené podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře,
- peněžité pomoci obětem trestné činnosti (podle zákona č. 209/1997 Sb.),
- sociálního zabezpečení (podle zákona č. 100/1998 Sb., o sociálním zabezpečení),
- plnění z uplatnění nástrojů státní politiky zaměstnanosti (podle ZZ),
- všeobecného zdravotního pojištění (podle zákona č. 550/1991 Sb.).
- osvobození se týká rovněž plnění ze zahraničního povinného pojištění stejného druhu.

Výjimku tvoří příjmy ve formě pravidelně vyplácených důchodů (penzí), z úhrnu těchto příjmů je od daně osvobozena pouze částka ve výši 198 000,- Kč ročně. Do této částky se však nezahrnuje výše příplatku (příspěvku) k důchodu podle zákona č. 357/2005 Sb. a nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Neosvobozený příjem je zdaňován jako ostatní příjem.

- 2) Příjem přijatý v rámci plnění vyživovací povinnosti nebo náhrada za tento příjem podle zákona o rodině nebo obdobná plnění poskytovaná ze zahraničí a dávky (příspěvky) sociální péče, sociální služby (poskytnuté podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách), dávky pomoci v hmotné nouzi (podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi), dávky státní sociální podpory a státní dávky upravené zvláštními předpisy nebo obdobná plnění poskytovaná ze zahraničí.
- 3) Osvobození se týká také odměny vyplácené zdravotní správou dárcům za odběr krve a jiných biologických materiálů z lidského organismu.
- 4) Od DPFO jsou osvobozeny úroky z vkladů ze stavebního spoření, včetně úroků ze státní podpory podle zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření.
- 5) U fyzických osob je taktéž od daně osvobozen příjem tzv. daňového bonusu.
- 6) Novým osvobozením je osvobození výnosů z prostředků rezerv uložených na zvláštním vázaném účtu v bance podle § 10a ZoR, stanou-li se příjmem tohoto zvláštního vázaného účtu. [4, s. 1306 - 1340]

2.4 Odpočty

Úprava základu DPFO je poměrně náročná, protože základ daně se snižuje o standardní a nestandardní odpočty. Termín odpočty je mezinárodně užívaný, ale zákon o daních z příjmů používá termín nezdanitelné částky a odčitatelné položky. Odčitatelné položky zahrnují část nestandardních odpočtů, ostatní odpočty jsou pak zahrnuty pod pojmem nezdanitelné částky (§ 15 ZoDP). [13, s. 122]

2.4.1 Nezdanitelná částka základu daně darů na vymezené účely

Nezdanitelná částka základu daně - dary poskytnuté na veřejně prospěšné účely, o jejichž hodnotu lze rovněž snížit základ daně u fyzických osob, má podpořit zájem poplatníků o financování společensky preferovaných subjektů. Zákon specifikuje účely, na které lze dary poskytnout, a rovněž subjekty, jimž mohou být dary směřovány. Vždy platí, že se musí jednat o subjekty se sídlem nebo bydlištěm na území ČR. Může jít o dary peněžní i nepeněžní, ale úhrnná výše darů pro účely daňového odpočtu je omezena jejich minimální velikostí a maximální úhrnnou částkou, kterou lze pro daňové účely uplatnit.

Od základu daně lze odečíst hodnotu darů poskytnutých obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám se sídlem na území ČR. Dále také právnickým osobám, které jsou pořadateli veřejných sbírek podle zvláštního zákona.

Jedná se o dary na financování vědy a vzdělání, výzkumných a vývojových účelů, kultury a školství, na policii, na požární ochranu, na podporu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické, ekologické, humanitární, charitativní, tělovýchovné a sportovní. Dále na účely náboženské pro státem uznané církve a náboženské společnosti. Dary politickým stranám a politickým hnutím na jejich činnost, na odstraňování následků živelní pohromy, ke které došlo na území ČR. Dále se odečte i hodnota darů fyzickým osobám s bydlištěm na území ČR provozujícím školská a zdravotnická zařízení a zařízení na ochranu opuštěných nebo ohrožených druhů zvířat, a to na financování těchto zařízení.

Dary fyzickým osobám s bydlištěm v ČR, které jsou poživateli částečného nebo plného invalidního důchodu, a nebo jsou nezletilými dětmi dlouhodobě těžce zdravotně postiženými vyžadujícími mimořádnou péči podle zvláštních právních předpisů, na zdravotnické prostředky nejvýše do částky, nehrazené zdravotními pojišťovnami. Nebo na rehabilitační a kompenzační pomůcky uvedené ve zvláštním právním předpise nejvýše do částky nehrazené příspěvkem ze státního rozpočtu si může poplatník také odečíst. [14]

Úhrn těchto darů se odečte, činí-li za rok alespoň 1000 Kč nebo u poplatníků s nízkým základem daně méně než 1000 Kč, ale alespoň 2 % ze základu daně. Na druhé straně se však smí odečíst nejvýše 10 % z celoročního daňového základu.

Bezpríspevkové dárcovství krve jako dar na zdravotnické účely zákon ohodnocuje pro účely odpočtu u daně z příjmů částkou 2000 Kč za jeden odběr krve. [8, s. 37]

2.4.2 Odpočet z titulu placení úroků z úvěrů ze stavebního spoření nebo z hypotečního úvěru

Od roku 1998 se při výpočtu celoroční daně používá též zvláštní odpočet částky úroků zaplacených z úvěrů ze stavebního spoření nebo z hypotečních úvěrů na financování zákonem stanovených bytových potřeb. Zaměstnanec, který řádně včas splácí stanovené splátky úvěru, má umožněno zákonem měsíční odpočty odvozené jako podíl připadající na měsíc z předpokládané výše úroků potvrzené bankou (stavební spořitelnou).

Jedná se o úroky z úvěru ze stavebního spoření, popřípadě jiného úvěru poskytnutého stavební spořitelnou v souvislosti s úvěrem ze stavebního spoření, nebo o úroky z hypotečního úvěru banky, popř. jiného úvěru poskytovaného bankou v souvislosti s hypotečním úvěrem.

Úvěr je použit na financování bytových potřeb, pokud se nejedná o bytovou výstavbu, údržbu a změnu stavby prováděnou poplatníkem pro účely podnikání nebo pro účely pronájmu.

Bytovými potřebami se rozumí výstavba bytového domu, rodinného domu, bytu podle zvláštního předpisu nebo změna stavby (např. nástavby, přístavby apod. provedené vlastníkem). Dále je to koupě pozemku, na kterém musí být s využitím úvěru zahájena výstavba bytového domu, rodinného domu nebo bytu do čtyř let od okamžiku uzavření úvěrové smlouvy. Dále jsou zde zahrnuty i pozemky pořízené v souvislosti s bytovými potřebami uvedenými dále. Těmito potřebami je koupě bytového domu, rodinného domu, a to i rozestavěného. Za bytovou potřebu je také považováno splacení členského vkladu nebo vkladu právnické osobě, jejím členem nebo společníkem za účelem získání práva nájmu nebo jiného užívání bytu nebo rodinného domu. Odpočet lze také použít na údržbu a změnu stavby bytového domu, rodinného domu nebo bytu ve vlastnictví podle zvláštního předpisu a dále i údržbu nebo změnu stavby bytů v nájmu nebo užívání. Vypořádání společného jmění manželů nebo vypořádání spoludědiců, je – li předmětem vypořádání úhrada podílu spojeného se získáním bytu, rodinného domu nebo bytového domu, nebo splacení jiného úvěru (předhypotečního úvěru hypotečním úvěrem nebo překlenovacího úvěru úvěrem ze stavebního spoření) poskytnutého stavební spořitelnou nebo bankou, je také možno odečíst od základu daně. Další možností odpočtu je úhrada za převod členských práv a povinností družstva nebo podílu na obchodní společnosti uskutečněná v souvislosti s převodem práva nebo nájmu nebo jiného užívání bytu. Posledním možným odpočtem je splacení úvěru nebo půjčky použitých poplatníkem na financování bytových potřeb uvedených výše.

Mezi bytové potřeby pro účely odpočtu nepatří úvěry na nájem nebo na úhradu příspěvku budoucího nájemníka vlastníkovi obytného domu. Odpočet se týká úroků zaplacených poplatníkem, což důsledně platí jen v případě jediného účastníka úvěrové smlouvy. Obvykle je však účastníků úvěrové smlouvy více a ti jsou zavázáni úroky splácet rukou společnou a nerozdílnou. Jsou-li účastníci smlouvy z více domácností, platí zde pravidlo, že úroky platí buď jeden z účastníků smlouvy, nebo platí zletilí účastníci rovným dílem.

Úhrnná částka úroků odčitatelných od základu daně ze všech úvěrů u poplatníků v téže domácnosti nesmí překročit 25 000 Kč za každý měsíc placení úroků, tj. 300 000 Kč při placení úroků po celý kalendářní rok. [8, s. 38-40]

2.4.3 Nezdánitelná částka základu daně při placení příspěvků na penzijní připojištění

Od základu daně ve zdaňovacím období lze odečíst platbu příspěvků poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem podle smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem. Částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na jeho penzijní připojištění na zdaňovací období sníženému o 6 000 Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období, je 12 000 Kč. [9, s. 196] Maximálního odpočtu tak dosáhne poplatník, který na rok zaplatí na příspěvcích na své připojištění 18 000 Kč. Musí jít ovšem o platby v mezích smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem, a to i z hlediska výše a doby placení. Jde o příspěvky na zdaňovací období. To má věcný smysl v případech, kdy účastník penzijního připojištění využije možnosti zaplatit příspěvky dopředu, např. i na příští rok. [8, s. 41]

Pokud poplatníkovi jeho penzijní připojištění zaniklo bez nároku na penzi nebo jednorázové vyrovnání a současně bylo poplatníkovi vyplaceno odbytné, pak nárok na uplatnění odpočtu nezdanitelné části základu daně zaniká a příjemem ve zdaňovacím období, ve kterém k této skutečnosti došlo, jsou částky, o které byl poplatníkovi v příslušných letech z důvodu zaplacených příspěvků na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem základ daně snížen. [8, s. 41 - 42]

2.4.4 Nezdánitelná částka základu daně při placení pojistného na soukromé životní pojištění

Od roku 2001 lze od celoročního základu daně poplatníka odečíst pojistné zaplacené na zdaňovací období na soukromé životní pojištění, jsou-li dodrženy podmínky stanovené zákonem.

Jedná se o pojistné zaplacené poplatníkem ve zdaňovacím období na jeho soukromé životní pojištění podle pojistné smlouvy. Smlouva je uzavřena mezi poplatníkem jako pojistníkem a pojištěným v jedné osobě a pojišťovnou. Pojišťovna je oprávněna k provozování pojišťovací činnosti na území ČR podle zvláštního právního předpisu. Soukromé životní pojištění zahrnuje tři druhy pojištění, a to pojištění na dožití určitého věku, pojištění na smrt a dožití určitého věku a důchodové pojištění. Výplata pojistného musí být ve smlouvě sjednána až po 60 měsících od uzavření smlouvy a současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne poplatník věku 60 let. U pojistné smlouvy s pevně sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití navíc za předpokladu, že pojistná smlouva s pevně sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití s pojistnou dobou od 5 do 15 let včetně, má sjednanou pojistnou částku alespoň 40 000 Kč. A pojistná smlouva s pevně sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití s pojistnou dobou nad 15 let včetně má sjednanou pojistnou částku alespoň na 70 000 Kč. U důchodového pojištění se za sjednanou pojistnou částku považuje odpovídající jednorázové plnění při dožití. V případě jednorázového pojistného se zaplacené pojistné poměrně rozpočítá na zdaňovací období podle délky trvání pojištění s přesností na dny. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období, činí v úhrnu 12 000 Kč, a to i v případě, že poplatník má uzavřeno více smluv s více pojišťovnami. Při nedodržení těchto podmínek z důvodu zániku pojištění nebo dodatečné změny doby trvání pojištění nárok na uplatnění odpočtu nezdanitelné části základu daně zaniká. Příjmem ve zdaňovacím období, ve kterém k této skutečnosti došlo, jsou částky, o které byl poplatníkovi v příslušných letech z důvodu zaplaceného pojistného základ daně snížen. Výjimkou jsou pojistné smlouvy u nichž nebude vyplaceno pojistné plnění nebo odbytné a zároveň rezerva nebo kapitálová hodnota pojištění bude převedena na novou smlouvu soukromého životního pojištění splňující podmínky pro uplatnění nezdanitelné části základu daně. [9, s. 196]

2.4.5 Nezdanitelná částka základu daně při placení členských příspěvků členem odborové organizace

U zaměstnance, který je členem odborové organizace a platí členské příspěvky této organizaci v souladu se stanovami, lze uplatnit další nezdanitelnou částku. Musí přitom jít o odborovou organizaci, která podle svých stanov obhajuje hospodářské a sociální zájmy zaměstnanců v rozsahu zákoníku práce. Nejdůležitější jsou dva roční limity pro odpočet v roce zaplacených členských příspěvků.

První limit je složitější. Je to 1,5 % zdanitelných příjmů. U zaměstnance s ročním zúčtováním jde prakticky o roční úhrn zdanitelných příjmů ze závislé činnosti a funkčních

požitků, tedy úhrn hrubé mzdy, odměn a dalších zdanitelných plnění. V praxi jsou členské příspěvky podle stanov většinou nižší než tento limit. Druhý limit říká, že za zdaňovací období lze od základu daně odečíst nejvýše 3000 Kč z úhrnu zaplacených příspěvků, tj. pokud by poplatník zaplatil na příspěvcích více (při splnění prvního limitu). [8, s. 43]

2.4.6 Standardní odpočty

Standardní odpočty jsou stanoveny paušálními částkami nebo omezeny limitem a nárok na ně vzniká splněním zákonem stanovených podmínek. Nejsou vázány výší příjmu poplatníka a odčítají se od základu daně a to každý z nich nezávisle na ostatních, tj. bez jakéhokoliv pořadí. Pokud je daňový základ pro výpočet zálohy na daň tak nízký, že odpočet všech nezdanitelných částek, na které má poplatník nárok, nelze provést, daň se nevybírání. Neuplatněné nezdanitelné částky nelze přesouvat do dalšího zdaňovacího období. Tyto odpočty mají sociální funkci a přispívají k optimální redistribuci důchodů, jejich cílem je zohlednit nejen sociální postavení poplatníka, ale částečně i celé domácnosti.

Standardní odpočty lze rozdělit do dvou skupin. A to na ty, které poplatník uplatňuje sám na sebe a na odpočty na vyživované osoby (od 1. ledna 2005 pouze odpočet na manžela/manželku). [13, s. 122 - 123]

Od 1.1. 2006 jsou tyto standardní nezdanitelné částky daně transformovány na slevy na dani.

Standardní nezdanitelné částky základu daně platné do 31.12.2005 [9, s. 192 - 193]:

- základní nezdanitelná částka na poplatníka,
- nezdanitelná částka na manžela (manželku),
- nezdanitelné částky na invaliditu,
- odpočet u poplatníka soustavně se připravujícího na budoucí povolání.

2.5 Slevy na dani z příjmů ve stávající úpravě daně z příjmů

Slevy na dani jsou vymezeny § 35 ZoDP. Poplatníkům DPFO se daň za zdaňovací období snižuje o částky uvedené dále. Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok, nebo období kratší než nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců spadajících do kalendářního roku, anebo část uvedených zdaňovacích období, za kterou se podává daňové přiznání.

Počínaje zdaněním za rok 2005 byla zrušena nezdanitelná částka ze základu daně na dítě v domácnosti a byla nahrazena jinou formou daňové úlevy, a to tzv. daňovým zvýhodněním. Od 1.1.2006 došlo k další důležité změně ve zdaňování příjmů. Šest dalších nezdanitelných částek bylo transformováno podle nového paragrafu zákona o daních z příjmů na slevy na dani. [8, s. 32]

Od 1.1.2008 došlo ke změně ve výši slev na dani a daňových zvýhodnění na vyživované děti v domácnosti.

Poplatník DPFO si vypočtenou daň za zdaňovací období může snížit o částky uvedené v Tabulce 1.

Tabulka 1: Slevy na dani v roce 2007 a 2008

2007	2008	
7 200 Kč	24 840 Kč	<i>Základní sleva na poplatníka.</i> V roce 2007 mohl tuto slevu uplatnit každý kromě starobního důchodce, který měl za celý rok důchod vyšší než 38 040 Kč. V roce 2008 může tuto slevu uplatnit i starobní důchodce.
4 200 Kč	24 840 Kč	<i>Na manželku (manžela)</i> žijící s poplatníkem v domácnosti, pokud nemá vlastní příjem přesahující za zdaňovací období 38 040 Kč
2 400 Kč	4 020 Kč	<i>Na studenta</i> u poplatníka po dobu, po kterou se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem a to až do dovršení věku 26 let nebo po dobu prezenční formy studia v doktorském studijním programu, který poskytuje vysokoškolské vzdělání až do dovršení věku 28 let.
1 500 Kč	2 520 Kč	pobírá-li poplatník <i>částečný invalidní důchod</i> z důchodového pojištění podle zákona o důchodovém pojištění
3 000 Kč	5 040 Kč	pobírá-li poplatník <i>plný invalidní důchod</i> nebo jiný důchod z důchodového pojištění podle zákona o důchodovém pojištění
9 600 Kč	16 140 Kč	je-li poplatník <i>držitelem průkazu ZTP/P</i>

Pramen: Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

2.5.1 Daňové zvýhodnění na vyživované děti

Další slevou, kterou je možno od 1.1.2005 uplatnit je daňové zvýhodnění na vyživované děti. Poplatník daně z příjmů má nárok na zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním v domácnosti. Jedná se o částku 6 000 Kč v roce 2007, a částku 10 680 Kč ročně v roce 2008. Jedná-li se o dítě, které je držitelem průkazu ZTP/P částka se zvyšuje na dvojnásobek. Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací obou forem, tj. slevy na dani a současně i daňového bonusu.

Slevu na dani může poplatník uplatnit až do výše daňové povinnosti vypočtené podle zákona o dani z příjmů za příslušné zdaňovací období, to znamená, že o uplatněnou slevu se prakticky sníží vypočtená daň. Je-li částka daňového zvýhodnění vyšší než daňová povinnost vypočtená podle tohoto zákona za příslušné zdaňovací období, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. Základní podmínkou pro poskytnutí daňového bonusu je dosažení stanovené výše

ročního příjmu. Příjmy musí dosáhnout za zdaňovací období v úhrnu alespoň šestinásobku minimální mzdy. Nepřihlíží se přitom k příjmům osvobozeným od daně z příjmů, a také k příjmům, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

Dítětem poplatníka, na které lze uplatnit daňové zvýhodnění, je dítě vlastní, osvojené, dítě v péči, která nahrazuje péči rodičů a dítě druhého z manželů. Dítě musí být nezletilé, nebo zletilé až do dovršení věku 26 let. A to jestliže nepobírá invalidní důchod a soustavně se připravuje na budoucí povolání podle zákona o státní sociální podpoře. Dále také zletilé dítě, které se nemůže připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz. Nebo pokud je z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Důležitou podmínkou pro odpočet na dítě je, že dítě žije s poplatníkem v domácnosti. Vyživuje-li dítě v rámci jedné domácnosti více poplatníků (např. manželé), může daňové zvýhodnění uplatnit ve zdaňovacím období nebo v témže kalendářním měsíci zdaňovacího období jen jeden z nich. [8, s. 53 – 55]

2.5.2 Zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností

Slevou na dani je částka 18 000 Kč za každého zaměstnance se zdravotním postižením. Výjimkou jsou zaměstnanci s těžším zdravotním postižením. O poměrnou část z 18 000 Kč se poplatníkovi sníží daň, je-li výsledkem průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců desetinné číslo.

Za každého zaměstnance s těžším zdravotním postižením se daň snižuje o 60 000 Kč. A o poměrnou část z této částky, je-li výsledkem průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců desetinné číslo.

U poplatníků, kteří jsou společníky veřejné obchodní společnosti, u komplementářů komanditní společnosti a u komanditní společnosti se daň sníží také o tyto dvě slevy. Ale pouze o částku, která odpovídá poměru, jakým byl mezi ně rozdělen základ daně zjištěný za veřejnou obchodní společnost nebo za komanditní společnost.

Poplatník, zaměstnávající nejméně 25 zaměstnanců, ze kterých činí více než 50 % průměrného ročního přepočteného počtu všech jejich zaměstnanců osoby se zdravotním postižením, si sníží daň o polovinu.

Pro výpočet slev za zaměstnance se zdravotním postižením a za zaměstnance s těžším zdravotním postižením je rozhodný průměrný roční přepočtený počet zaměstnanců se zdravotním postižením. Pro výpočet slevy u poplatníka, zaměstnávajícího alespoň 25 zaměstnanců z nichž minimálně 50 % má zdravotní postižení, je rozhodný průměrný roční přepočtený počet všech zaměstnanců poplatníka.

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců se vypočítává samostatně za každou skupinu zaměstnanců. Počítá se jako podíl celkového počtu hodin, který těmto zaměstnancům vyplývá z rozvržené pracovní doby nebo z individuálně sjednané pracovní doby a z délky trvání pracovního poměru v období, za které se podává daňové přiznání. Od tohoto počtu se odečtou neodpracované hodiny v důsledku neomluvené nepřítomnosti v práci, nenapracované pracovní volno poskytnuté zaměstnavatelem bez náhrady mzdy. Dále pokud zaměstnanec nemohl konat práci z jiných důležitých důvodů týkajících se jeho osoby a pracovní neschopnosti, za kterou nejsou poskytovány dávky nemocenského pojištění, a celkového ročního fondu pracovní doby připadajícího na jednoho zaměstnance pracujícího na plnou pracovní dobu stanovenou zvláštními právními předpisy. Do trvání pracovního poměru se nezapočítává mateřská nebo rodičovská dovolená, služba v ozbrojených silách, výkon civilní služby a dlouhodobé uvolnění pro výkon veřejné funkce. Vypočtený podíl se zaokrouhlí na dvě desetinná místa.

Celková částka slevy za každého zaměstnance se zdravotním postižením a za každého zaměstnance s těžším zdravotním postižením se zjistí jako součet dílčích částek těchto slev, vypočtených samostatně za zdaňovací období.

Poplatníci, kteří zaměstnávají více jak 25 zaměstnanců, z toho alespoň 50 % zaměstnanců se zdravotním postižením, zjistí celkový podíl zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, jako vážený aritmetický průměr ze součtu násobků ročních podílů zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením. A to za zdaňovací období, kterým je hospodářský rok, nebo zda zdaňovací období delší než nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců, anebo za jinak vymezené období, za které se podává daňové přiznání. Začátek a konec tohoto období musí spadat do dvou různých, na sebe navazujících kalendářních roků.
[14]

2.5.3 Poskytnutí příslibu investiční pobídky

Poplatník, kterému byl poskytnut příslib investiční pobídky podle zvláštního právního předpisu, který pro poskytnutí příslibu zahájil podnikání a zaregistroval se podle zvláštního právního předpisu jako poplatník, může, splnil-li všeobecné a zvláštní podmínky, uplatnit slevu na dani. Poplatník DPFO uplatní slevu ve výši daně vypočtené příslušnou sazbou z dílčího základu daně z příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti. Výše slevy na dani se nemění, je-li dodatečně vyměřena vyšší daňová povinnost.

Jednou ze zvláštních podmínek, za kterých lze uplatnit slevu na dani je, že poplatník využije v nejvyšší možné míře všech ustanovení zákona o dani z příjmů ke snížení základu daně, a to zejména uplatněním všech odpisů. V období uplatňování slevy nelze odpisování

přerušit, stanovení způsobu odpisování podle zákona o dani z příjmů provede poplatník. Dále uplatní opravné položky k pohledávkám podle zvláštního právního předpisu. Uplatní také odpočet daňové ztráty nebo její části v nejbližším zdaňovacím období, kdy je vykázán základ daně. Druhou podmínkou je, že poplatník musí být u dlouhodobého hmotného majetku, s výjimkou nemovitostí, pořízeného v rámci investiční akce posuzované pro účely poskytnutí veřejné podpory, prvním vlastníkem na území ČR. Toto se nevztahuje na majetek nabytý v rámci zpeněžení konkursní podstaty podle zvláštního právního předpisu. Poplatník v období, za které může uplatnit slevu na dani nesmí ukončit nebo přerušit podnikatelskou činnost. Poplatník pořídí a eviduje v majetku dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek nejméně v částkách uvedených ve zvláštním právním předpisem.

Slevu na dani lze uplatňovat po dobu deseti po sobě bezprostředně následujících zdaňovacích období. Prvním zdaňovacím obdobím je zdaňovací období, ve kterém poplatník splnil všeobecné podmínky podle zvláštního právního předpisu a zvláštní podmínky stanovené zákonem o dani z příjmů. Nejpozději je to zdaňovací období, ve kterém uplynuly 3 roky od vydání rozhodnutí o příslibu investičních pobídek. V případě, že byla lhůta pro splnění všeobecných podmínek prodloužena posunuje se počátek pro uplatnění slevy na dani z příjmů, nejdéle však o 2 roky. Sleva na dani nesmí v jednotlivých zdaňovacích obdobích překročit míru veřejné podpory vztahenou k dosud skutečně vynaloženým nákladům. Tyto náklady mohou být podpořeny. Současně nemůže v celkovém souhrnu překročit přípustnou hodnotu veřejné podpory stanovené rozhodnutím podle zvláštního právního předpisu. Částka slevy na dani se zaokrouhluje na celé koruny dolů. [14]

2.6 Pravidla pro uplatnění výdajů

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.2, základ DPFO se může skládat z 5 dílčích daňových základů. Jde o dílčí základy z těchto příjmů: ze závislé činnosti a funkčních požitků (§ 6 ZoDP), z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7 ZoDP), z kapitálového majetku (§ 8 ZoDP), z pronájmu (§ 9 ZoDP) a z ostatních příjmů (§ 10 ZoDP).

Základem daně (dílčím základem daně) jsou příjmy uvedené v § 7 a § 9 ZoDP snížené o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Pro zjištění základu daně (dílčího základu daně) se použijí ustanovení § 23 až 33. [14]

Příjmy vymezené v paragrafech 6, 8 a 10 ZoDP nelze snížit o výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Výše těchto příjmů je dílčím základem daně.

V následující části budou uvažovány již pouze příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti a příjmy z pronájmu.

Mezi příjmy z podnikání dle § 7 ZoDP patří [14]:

- a) příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- b) příjmy ze živnosti,
- c) příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů,
- d) podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku.

Mezi příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti dle § 7 ZoDP patří [14]:

- a) příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem,
- b) příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů,
- c) příjmy znalce, tlumočnicka, zprostředkovatele kolektivních sporů, zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv podle autorského zákona, rozhodce za činnosti podle zvláštních právních předpisů,
- d) příjmy z činnosti správce konkursní podstaty, včetně příjmů z činnosti předběžného správce, zvláštního správce, zástupce správce a vyrovnacího správce, které nejsou živností ani podnikáním podle zvláštního právního předpisu.

Mezi příjmy z pronájmu dle § 9 ZoDP patří [14]:

- a) příjmy z pronájmu nemovitostí (jejich částí) nebo bytů (jejich částí),
- b) příjmy z pronájmu movitých věcí, kromě příležitostného pronájmu podle § 10 odst. 1 písm. a).

Fyzické osoby, jakožto poplatníci daně z příjmů, mají, narozdíl od osob právnických, možnost zvolit si způsob uplatňování daňových výdajů.

První možností je vést daňovou evidenci nebo účetnictví (případně u příjmů z pronájmu namísto účetnictví evidenci podle § 9 odst. 6 ZDP) a výdaje uplatňovat v prokázané výši.

Druhou možností je evidovat pouze příjmy a vést evidenci odpisovaného hmotného a nehmotného majetku. Výdaje není třeba evidovat, uplatní se částkou ve výši procentní části z dosažených zdanitelných příjmů, toto je blíže vysvětleno v kapitole 2.6.3. [15]

2.6.1 Daňové výdaje

Kromě daňově účinných výdajů výslovně uvedených v zákoně o daních z příjmů, existují ještě další náklady, které jsou také daňově účinné. Tyto nejsou v zákoně výslovně uvedeny, jsou vymezeny zákonem obecně. Musí se jednat o výdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů:

- ve výši prokázané poplatníkem,
- ve výši stanovené zákonem o daních z příjmů a zvláštními předpisy,
- nelze odečíst takové, které již byly v předchozích zdaňovacích obdobích v daňových výdajích,
- u poplatníků, kteří vedou účetnictví, pokud účtují některé účetní operace kompenzovaně, posuzují se náklady, jejichž uznatelnost je limitována výší příjmů s nimi souvisejících, obdobně, jako by byly účtovány odděleně náklady a výnosy. [4, s. 2054]

2.6.2 Nedaňové výdaje

V zákoně o daních z příjmů lze kromě daňově uznatelných nákladů nalézt také výdaje, které daňově uznat nelze. To, že některý výdaj (náklad) není výslovně uveden mezi nedaňovými, ještě neznamená, že je daňově účinným [4, s. 2078].

Také se může stát, že výslovně uváděný nedaňový výdaje bude:

- snižovat základ daně v návaznosti na související příjmy, nebo
- naopak způsobí, že související příjmy (maximálně do výše daňově neúčinných nákladů) nebudou podléhat zdanění.

Zákon o daních z příjmů považuje za daňové takové výdaje (náklady), které jsou vynaloženy na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů. Proto je zřejmé, že nelze daňově uznat výdaje (náklady) vynaložené na příjmy:

- od daně osvobozené,
- nezahrnované do základu,
- na příjmy fyzických osob (rezidentů v ČR) vyňaté podle mezinárodní smlouvy o zamezení dvojímu zdanění. [4, s. 2078]

Nedaňovým výdajem jsou také plnění pro osobní potřebu poplatníka, včetně výdajů vynaložených na opravu, údržbu nebo technické zhodnocení majetku sloužícího k podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti fyzických osob, který fyzická osoba nezařadí do obchodního majetku.

2.6.3 Výdaje uplatňované procentem z dosažených příjmů

Zákon o daních z příjmů umožňuje, aby fyzická osoba, který nechce prokazovat skutečné výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů, mohla tyto výdaje uplatnit paušální částkou, tedy určitým procentem z příjmů. Poplatník, který uplatňuje paušální výdaje je povinen vést evidenci příjmů a pohledávek vzniklých v souvislosti s jeho podnikáním. Využití paušálních výdajů je zjednodušením pro správce daně i pro samotného poplatníka. Hlavní výhodou je tedy to, že drobný živnostník nemusí evidovat své výdaje a při podání daňového přiznání uplatní výdaje procentem ze svých příjmů.

Jestliže se poplatník DPFO rozhodne místo skutečných výdajů (nákladů) tyto vykázat paušálem, může tak učinit [4, s. 2079]:

- u příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
- u příjmů ze zemědělské výroby zahrnovaných do ostatních příjmů,
- u příjmů z pronájmu.

Výdaje spojené s úhradou těch závazků, které vznikly ve zdaňovacím období, ve kterém poplatník uplatňoval výdaje (náklady) takto paušálem, nebo jsou daňově uznatelné.

Toto ustanovení má zabránit dvojímu uplatnění částek jako výdaj (náklad), k němuž může dojít u poplatníků, kteří nevedou účetnictví. [4, s. 2079]

Možnosti uplatnění výdajů procentem z dosažených příjmů [14]:

- 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- 60 % z příjmů ze živností řemeslných,
- 50 % z příjmů z jiné než řemeslné živnosti,
- 40 % z příjmů z jiného podnikání podle zvláštních předpisů nebo z jiné samostatné výdělečné činnosti,
- 30 % z příjmů z pronájmu.

K výdajům, uplatněným procentem z dosažených příjmů, bylo možné navíc do zdaňovacího období r. 2007 uplatnit také výdaje na sociální a zdravotní pojištění. A to ty výdaje, které zaplatil poplatník sám za sebe i za své zaměstnance. Uplatnit si může také zaplacené pojistné na denní dávku při pracovní neschopnosti u soukromé pojišťovny, pokud není nemocensky pojištěný. Od 1.1.2008 již uplatnit sociální a zdravotní pojištění nelze.

3 Makroekonomie a mikroekonomie a progresivita daně

V této kapitole je nejprve vysvětlena progresivita daně a členění daně z příjmů dle stupně progresu. Dále uvádím ukazatele daňové progresivity. V dalších dvou podkapitolách jsou vysvětleny makroekonomické a mikroekonomické důsledky zdanění.

3.1 Progresivita daně

Dle stupně progresu rozlišujeme daně proporcionální, progresivní a regresivní. Toto třídění je důležité v souvislosti s požadavkem spravedlnosti. Pro posouzení spravedlnosti zdanění je užitečné vědět, zda platí relativně větší daň bohatí, nebo chudí. Proto nás zajímá, jak se mění míra zdanění buď celková, nebo jednotlivých daní s růstem důchodu. [5, s. 28]

- Progresivní daň – s růstem důchodu poplatníka dochází k růstu míry jeho zdanění. Poplatník platí tím větší část svého důchodu jako daň, čím je jeho důchod vyšší.

$$\text{daň} / \text{důchod} = \text{rostoucí funkce důchod} \quad (1)$$

- Proporcionální daň – s růstem důchodu poplatníka se míra jeho zdanění nemění a marginální daňová zátěž přírůstku důchodu se rovná průměrnému daňovému zatížení (poplatník vydává na platbu daně stejné procento svého důchodu bez ohledu na změnu výše svého důchodu).

$$\text{daň} / \text{důchod} = \text{konstanta} \quad (2)$$

- Regresivní daň – průměrná daňová zátěž klesá s růstem důchodu poplatníka. Poplatník platí tím menší část svého důchodu jako daň, čím je důchod vyšší.

$$\text{daň} / \text{důchod} = \text{klesající funkce důchodu} \quad (3)$$

[11, s. 45-46]

U osobních důchodů jsou sazby až na výjimky progresivní tak, aby u vyšších důchodů byla průměrná sazba vyšší než u nižších. Platí zároveň, že mezní sazba daně je u každého poplatníka vyšší než průměrná. U důchodové daně je možno progresivitu vložit do konstrukce, neboť se daň platí jako určité procento z důchodu. Stupeň daňové progresu je zde vyjádřen přímo daňovou sazbou.

Pro progresivní daň platí: průměrná sazba daně roste s růstem důchodu, mezní sazba daně (daň z poslední jednotky důchodu) je větší než sazba průměrná. [5, s. 29]

K zajištění progresivity slouží tyto dvě techniky [5, s. 175]:

- tabulka daňových sazeb
- vzorce (funkční předpis).

Tabulka daňových sazeb určuje meze, nad nimiž je pouze část základu překračující tuto mez zdaněna vyšší sazbou. Tomu se říká klouzavá progresse – na rozdíl od tzv. stupňovité progresse, kdy vyšší sazbě daně podléhá celý důchod, pokud je mez překročena. Stupňovitá progresse znamená, že z vyššího základu je možno obdržet po zdanění nižší důchod než z nižšího základu, resp. že mezní čistý důchod může být i záporný. (viz Příklad 1).

Příklad 1 Stupňovitá progresse (ze základu daně do 50 000 Kč je sazba 10 %, ze základu nad 50 000 Kč je sazba 20 %). (Pozn.: V tomto příkladu se nevychází ze ZoDP.)

Základ daně	50 000 Kč	51 000 Kč
Daň	5 000 Kč	10 200 Kč
Čistý důchod po zdanění	45 000 Kč	40 800 Kč

Z uvedeného příkladu vidíme, že zvýšení základu daně vedlo k poklesu čistého důchodu. Proto stupňovitou progresi v daňových systémech nenajdeme. [5, s. 174 - 175]

Příkladem klouzavé progresse je tabulka daňových sazeb platná v ČR v roce 2007.

Tabulka 2: Sazby DPFO platné v ČR v roce 2007

Základ daně v Kč	Daň
0 – 121 200	12%
121 200 – 218 400	14 544 Kč + 19 % ze základu přesahujícího 121 200 Kč
218 400 – 331 200	33 012 Kč + 25 % ze základu přesahujícího 218 400 Kč
331 200 a více	61 212 Kč + 32 % ze základu přesahujícího 331 200 Kč

Pramen: Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Podle uvedené tabulky je každému poplatníkovi zdaněno prvních 121 200 Kč základu sazbou 12 %, dalších 121 200 Kč sazbou 19 % atd.

Pro výpočet daně z příjmu v Německu slouží vzorec přiřazující každému upravenému základu daně daňovou povinnost funkčním předpisem [5, s. 175].

Daně krátí jedincům disponibilní důchody přímo nebo nepřímo (spotřební daně např. zvyšují ceny, a tím krátí reálné důchody) a tento proces může být proveden s různým stupněm progresse. Progresivní daňový systém krátí více důchody vyšší, proporcionální systém krátí všechny důchody stejnou měrou, a regresivní systém více krátí nižší důchody. Stupeň progresse daňového systému vyjadřuje tak směr přerozdělování důchodu daněmi.

Zjištění skutečné daňové progresie je vždy založeno na empirických výzkumech pracujících se statistikou o důchodech, spotřebě a daních současně. Cílem je zjistit, jakou část hrubého důchodu (před zdaněním) tvoří v každé příjmové skupině zaplacené daně. [5, s. 111]

Ukazatele daňové progresivity lze rozdělit do tří kategorií [5, s. 111]:

- progresivita lokální (bodová),
- progresivita intervalová,
- progresivita globální.

3.1.1 Ukazatelé lokální progresivity daní

Ukazatele bodové (lokální) progresivity umožňují měřit progresivitu v jednom bodě příjmové škály poplatníka, nezbytná je ovšem existence spojitě funkce daňové sazby $t(y) = f(y)$, kde y je důchod poplatníka, a dále derivace této funkce v konkrétním bodě. Pokud je důchodová elasticita daňové sazby rovna jedné, jedná se o daň proporcionální, v případě, že elasticita je větší než jedna, jedná se o daň regresivní a pokud je elasticita menší než jedna, jedná se o daň regresivní. [24]

3.1.2 Ukazatelé intervalové progresivity

Praktické obtíže s odhadem funkčního předpisu pro daňovou sazbu v závislosti na důchodu vedou k použití ukazatelů intervalové progresivity, při nichž postačuje znát daň a důchod alespoň ve dvou bodech důchodové škály – obvykle nejnižší a nejvyšší důchod zkoumané populace. Místo derivace se dosadí relativní změny a ukazatel progresivity můžeme vyjádřit například takto:

$$\frac{t_1 - t_2}{y_1 - y_2}, \quad (4)$$

kde y_1 a y_2 jsou důchody dvou poplatníků a t_1 a t_2 jsou průměrné sazby jejich daně. [5, s. 112 -113]

Intervalovou progresivitu lze měřit také pomocí dalších ukazatelů [24]:

- ukazatel progresivity průměrné sazby:

$$P_{ATR} = \frac{T_1 / Y_1 - T_0 / Y_0}{Y_1 - Y_0}, \quad (5)$$

- ukazatel progresivity daňové povinnosti:

$$P_{TL} = \frac{T_1 - T_0}{T_0} * \frac{Y_0}{Y_1 - Y_0}, \quad (6)$$

- ukazatel progresivity příjmu po zdanění

$$P_{NI} = \frac{(Y_1 - T_1) - (Y_0 - T_0)}{Y_0 - T_0} * \frac{Y_0}{Y_1 - Y_0}, \quad (7)$$

kde Y je hrubý příjem poplatníka, T je osobní důchodová daň, indexy 0 a 1 představují krajní meze intervalu příjmu.

Tabulka 3: Interpretace hodnot ukazatelů intervalové progresivity

Ukazatel progresivity	Proporcionální daň	Progresivní daň	Regresivní daň
Progresivita průměrné sazby	= 0	> 0	< 0
Progresivita daňové povinnosti	= 1	> 1	< 1
Progresivita příjmu po zdanění	= 1	< 1	> 1

Pramen: www.ekf.vsb.cz/shared/uploadedfiles/cul33/S154_Ratmanova_lveta.pdf

3.1.3 Ukazatelé globální progresivity daní

Globální progresivitou rozumíme progresivitu v celém rozsahu zdanitelných důchodů, vyjádřenou jedním ukazatelem. Stupeň globální progresivity je měřen změnou Lorenzovy křivky „před“ a „po“ zdanění. Lorenzova křivka je graf znázorňující kumulativní procentuální podíl obyvatelstva (domácností) na vodorovné ose a kumulativní podíl získaného důchodu na ose svislé. Graf 1 znázorňuje stupeň nerovnosti rozdělení důchodů pomocí Lorenzovy křivky. Na vodorovnou osu se nanáší skupiny obyvatelstva seřazeného podle důchodů od nejnižších po nejvyšší. Při použití desetiprocentních skupin, jako na uvedeném grafu, je tak obyvatelstvo rozděleno do 10 stejně početných skupin – od první skupiny s nejnižšími důchody, po desátou s nejvyššími důchody. Na svislou osu se potom nanáší kumulativní hodnoty důchodů pro jednotlivé kvantily obyvatel v procentním vyjádření. Hodnota Lorenzovy křivky v bodě D vyjadřuje, jaký podíl na celkovém důchodu společnosti má 40 % obyvatel s nejnižšími důchody. Při zcela rovnoměrném rozdělení důchodů (prvních 40 % obyvatel se podílí právě čtyřiceti procenty na celkovém důchodu společnosti – bod E) je Lorenzova křivka představována osou kvadrantu OC.

Čím je Lorenzova křivka vzdálenější od osy OC směrem dolů doprava, tím je distribuce důchodů nerovnoměrnější.

Na Grafu 2 můžeme mezi sebou porovnat dvě Lorenzovy křivky: křivku odpovídající rozdělení důchodů před zdaněním (hrubé důchody) a křivku rozdělení stejných důchodů po zdanění (čisté důchody). Hrubé důchody se snižují nejen o daně důchodové, ale také o poplatníky nesené daně nepřímé a majetkové.

Jestliže daně způsobí přiblížení křivky k ose kvadrantu OC, je systém daní progresivní (efektivní daňové sazby jsou progresivní) jako v uvedeném případě.

Vlastní ukazatel daňové progresivity nebo regresivity je pak konstruován na základě tzv. Ginino koeficientu (indexu). Ginino koeficient se vypočítá jako polovina aritmetického průměru absolutních rozdílů mezi všemi dvojicemi úrovní důchodů (resp. relativních důchodů vzhledem k průměru) v daném rozdělení. Algebraicky se vyjádří v diskrétní formě jako:

$$G = \Delta/2\mu, \quad (8)$$

kde Δ je střední diference hodnot důchodů:

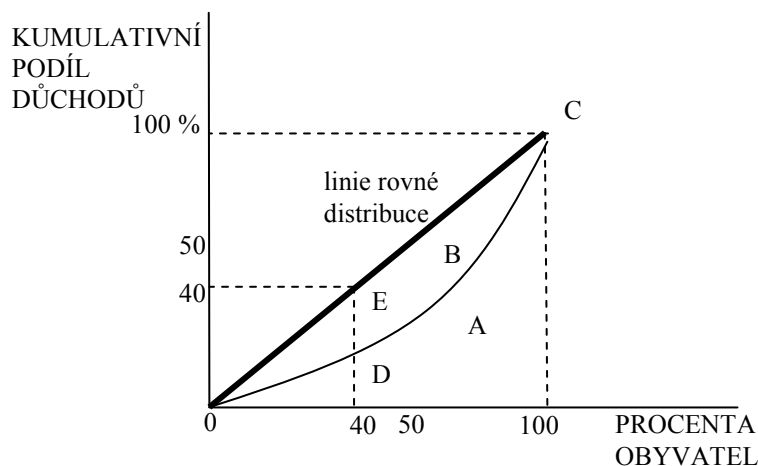
$$\Delta = \sum_i \sum_j |x_j - x_i| / n(n-1), 0 \leq \Delta \leq 2\mu, \quad (9)$$

kde x_j, x_i jsou individuální důchody ($i \neq j$), μ je průměrný důchod.

Je dokázáno, že Giniho index vykazuje vlastnosti nutné k tomu, aby mohl být považován za vhodnou míru nerovnoměrnosti rozdělení důchodu – zejména tu, že pro daný celkový důchod vede přesun jednotky důchodu od bohatého k chudému jedinci vždy k poklesu indexu a naopak.

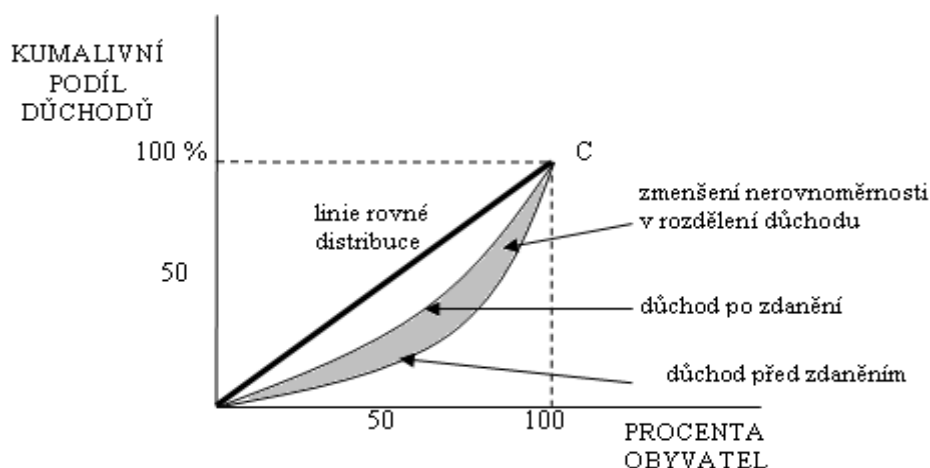
Splňuje též vlastnost neměnnosti při stejné změně všech důchodů, praktičnosti použití a další. Musíme si však uvědomit, že pokud je Giniho index vypočítán na základě intervalového třídění domácností podle velikosti důchodu, pak se v jeho velikosti vnitroskupinové přesuny neprojeví. [5, s. 113-115]

Graf 1: Lorenzova křivka

Pramen: Kubátová, K. Daňová teorie a politika, s. 114

Graf 2: Vliv daní na Lorenzovu křivku

Pramen: Kubátová, K. Daňová teorie a politika, s. 114

3.2 Makroekonomické důsledky zdanění

Při popisu účinků změn daní na makroekonomiku jako celek jsou využívány dva modely, a to model s fixními daněmi a model s daněmi důchodového typu. Oba modely vycházejí z ekonomického zákona, který tvrdí, že s růstem důchodu rostou úspory i spotřeba, ale úspory rychlejším tempem. Modely využívají jak celkové hodnoty těchto ukazatelů, tak především marginální veličiny. Marginálním sklonem ke spotřebě rozumíme poměr, v jehož čitateli je hodnota přírůstku spotřeby poplatníka, ve jmenovateli celkový přírůstek důchodu. Obdobně marginální sklon k úsporám zachycuje, jaká částka peněz je uspořena, jestliže se důchod poplatníka zvýší o jednotku. U obou modelů se vychází z předpokladu stanovení produktu ekonomiky Y jako funkce spotřeby C , investic I a vládních výdajů G .

$$Y = C + I + G. \quad (10)$$

Při použití důchodové daně dochází k modifikaci vztahů mezi změnou daně a změnou výstupu ekonomiky.

Disponibilní důchod (Y_d) se mění v závislosti na sazbě důchodové daně t :

$$Y_d = Y(1 - t). \quad (11)$$

Po postupném dosazení do rovnic a po úpravě získáme výsledný vztah mezi změnou důchodové daně a změnou produktu ekonomiky:

$$Y = \frac{a + I + G}{1 - b(1 - t)}, \quad (12)$$

kde a je úroveň autonomní spotřeby, b je marginální sklon ke spotřebě. [12, s. 11-13]

3.2.1 Automatické a řízené stabilizátory

Fiskální politika využívá stabilizátorů automatických a řízených a daně mohou působit v obou těchto funkcích.

Automatickým stabilizátorem ekonomiky je např. progresivní daň z příjmů. V obdobích konjunktury se poplatníci díky zvýšeným příjmům dostávají do pásem vyšších daňových sazeb, takže podíl zdaněných důchodů se zvyšuje. Důsledkem nižšího relativního růstu disponibilního důchodu je skutečnost, že agregátní poptávka soukromého sektoru neroste úměrně růstu národního důchodu, ale menším tempem. V obdobích recese dochází k opačnému procesu, kdy podíl zdaněných důchodů klesá, a tím je zabráněno podstatnějšímu poklesu poptávky a následně národního důchodu.

V obdobích inflačního růstu znamená daňová progresse naopak nárůst daňových příjmů, a tedy i snížení růstu osobních důchodů, poptávky, což omezí tempo růstu inflace. Pak vzniká zároveň před vládou dilema, zda tohoto příznivého působení daní na inflaci využít, nebo zda se naopak snažit o omezení negativního vlivu inflace na velikost disponibilních soukromých důchodů zavedením indexace na daňová pásma nebo odčitatelné položky.

Automatické stabilizátory působí při absenci indexace ve funkci tzv. fiskální brzdy. Pokud nominální příjmy stále rostou, pak progresivní daňový systém představuje stále rostoucí procento národního důchodu, a to i v případě, kdy růst nominálního příjmu je způsoben inflací. Díky zavedení indexace je fiskální brzda méně významným jevem. Na druhé straně právě indexace účinnost automatických stabilizátorů snižuje.

Jako automatické stabilizátory působí též pojištění v nezaměstnanosti a vůbec všechny veřejné příjmy a výdaje, znamenající větší podíl na produktu v období konjunktury než v období krize.

Potenciálně stabilizačními daněmi jsou ty, které jsou pružné vzhledem k hrubému domácímu produktu. Rozklad podílu daňového výnosu na hrubém domácím produktu indikuje, že stabilizační funkce každé daně závisí na dvou faktorech: na pružnosti daně vzhledem k jejímu základu a na pružnosti základu daně na hrubém domácím produktu.

$$\frac{\text{daňový výnos}}{\text{HDP}} = \frac{\text{daňový výnos}}{\text{základ daně}} * \frac{\text{základ daně}}{\text{HDP}} \quad (13)$$

Výraz na pravé straně rovnice umožňuje hodnotit stabilizační možnosti každé daně i jejich celku. Roste-li (resp. klesá-li) u některého ze zlomků čítelek rychleji než jmenovatel, půjde o daň stabilizující. Platí to jak pro automatické, tak pro řízené stabilizátory.

[5, s. 118 - 119]

3.2.2 Časové zpoždění stabilizace

Působení řízených stabilizátorů je oproti automatickým omezeno značným časovým zpožděním účinků za ekonomickou situací, na niž mají reagovat. Časové zpoždění má tři fáze, z nichž každá může trvat dosti dlouhou dobu, a vzniká tak známé nebezpečí špatného načasování. [5, s. 119-120]

Tři fáze časového zpoždění [5, s. 119-120]:

- Časové zpoždění od vzniku nežádoucí změny v ekonomice k jejímu rozpoznání (závisí mj. na kvalitě statistiky) – zpoždění informační.
- Časové zpoždění od rozpoznání změny po učinění rozhodnutí o zásahu. Daně jsou stanoveny zákonem a jen změna v zákoně je může změnit. Záleží na rychlosti politických rozhodnutí. Doba projednávání závisí i na takových faktorech, jako je časová vzdálenost od voleb – zpoždění politické.
- Časové zpoždění od uzákonění změny po dobu, kdy změny v daních začnou působit. Záleží na tom druhu daně a rovněž na jejím vybírání, neboť např. daň platná od 1. ledna může být vybírána koncem ledna, koncem čtvrtletí apod. – reakční doba.

Automatické stabilizátory nejsou zasaženy časovým zpožděním, nejvýše se jich dotkne reakční doba, ale ani ony nejsou schopny vyrovnat všechny výkyvy ekonomického cyklu.

Reagují na vnitřní změny v systému, ne však na velké exogenní změny. Kromě toho by daňové sazby musely být až 100 %, aby byly výkyvy v důchodech a poptávce zcela eliminovány. Automatické stabilizátory reagují na změny bez ohledu na to, že v některých případech jsou dané změny žádoucí. Např. když se ekonomika tzv. „zvedá ode dna“ a postupně přechází v konjunkturu, je vzestup poptávky žádoucí, avšak progresivní daň z důchodů na ni nyní působí restriktivně.

Známý je rovněž tzv. „vytěšňovací efekt“ soukromých investic vládními investicemi, takže celkový vliv keynesiánské politiky na agregátní poptávku je minimální.

Každá změna v dani má v ekonomice okamžitý účinek, čili budeme abstrahovat od časového zpoždění. Dále předpokládáme, že daň neovlivní distribuci důchodů, efektivnost a nabídku faktorů v ekonomice a že existuje určitá úroveň nezaměstnanosti. Protože vyvolané změny v monetární politice zpětně ovlivňují fiskální faktory, musíme předpokládat nekonečnou elasticitu nabídky peněz, aby se neměnily úrokové sazby. [5, s. 119-120]

Stabilizační účinky jednotlivých daní závisí především na tom, zda daň ovlivňuje poptávku přímo či nepřímo čili zda je daň pružná vzhledem k hrubému domácímu produktu a zda je dostatečně velká, aby se vůbec mohla v makroekonomických proporcích projevit.

Progresivní důchodové daně jsou dobrými stabilizátory. V tomto případě je v důsledku progresivní sazby daň pružná vzhledem ke svému základu. Jedná se o daně velké, jejichž změna vyvolá velkou změnu v poptávce soukromého sektoru. Ovlivňují poptávku snížením disponibilních důchodů, tedy nepřímo. Předpokládá se ovšem změna ve výdajích jako funkce změny v disponibilním příjmu. Pokud by poplatníci měli tendenci trvat na svých výdajích bez ohledu na současný disponibilní příjem, působení daně jako stabilizátoru by se omezilo. [5, s. 124-125]

3.3 Mikroekonomické důsledky zdanění

Každá daň ochuzuje daňový subjekt o určitou částku nominálního důchodu, se kterou by mohl při její absenci disponovat. Každá daň ze své podstaty u poplatníka vyvolává důchodový efekt, ekonomický subjekt má méně finančních prostředků a zdaněním se rovněž struktura jeho výdajů přesouvá ke komoditám s relativně nižší důchodovou elasticitou poptávky.

V užším pojetí je za neutrální daň považována taková, která kromě důchodového efektu nemá současně substituční efekt, který motivuje poplatníka ke změně jeho aktivit s cílem minimalizovat svoji daňovou zátěž. [12, s. 42]

Každá daň má na poplatníka dva efekty: důchodový a substituční. Efekt důchodový znamená, že je po zdanění poplatník chudší, spotřebovává méně statků, a to včetně volného času, pracuje však více. Rozsah tohoto efektu závisí na míře „ochuzení poplatníka“, tj. na průměrné daňové sazbě.

Efekt substituční je způsoben substitucí, kterou poplatník v důsledku daně provádí mezi prací a volným časem. Jeho rozsah závisí na tom, jak se po zdanění mění mezní užítky z práce a z volného času, tedy na mezní sazbě daně. Při její změně bude poplatník nahrazovat jednotky práce jednotkami volného času do úrovně, kdy se mezní užítky opět vyrovnají. Substituční efekt znamená odrazení od práce a působí obvykle proti stimulačnímu důchodovému efektu.

Substituční efekt závisí na marginální sazbě daně. Bude tudíž větší u progresivní daně, o které platí, že marginální sazba je vyšší než průměrná. Při stejném daňovém výnosu veřejného sektoru a stejném důchodovém efektu bude substituční efekt větší u daně

progresivní než u daně proporcionální. Výsledkem je větší odrazení od práce při dani progresivní než při dani proporcionální.

U daně regresivní je marginální sazba nižší než u daně proporcionální – při stejném výnosu daně a stejném důchodovém efektu. platí analogicky s tvrzením, že daň proporcionální více odrazuje od práce než daň regresivní. Musí platit, že daň progresivní více odrazuje od práce než daň regresivní.

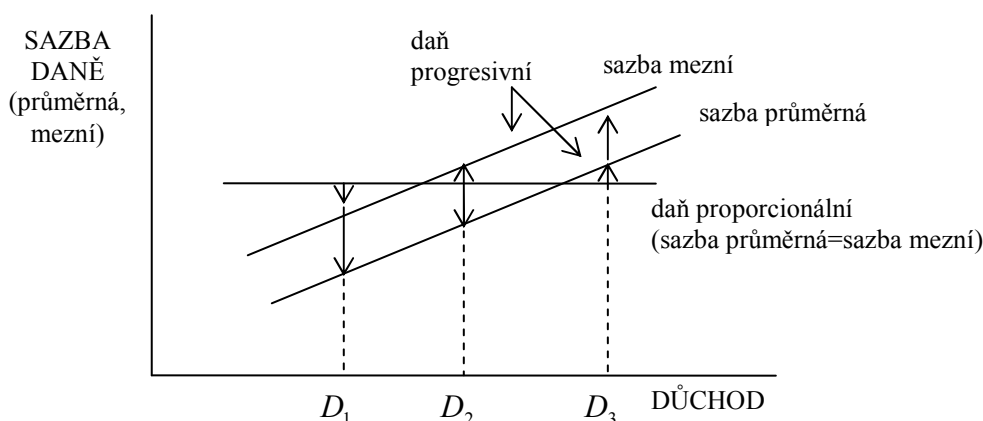
Uvedené závěry se komplikují pokud uvažujeme různé příjmové skupiny obyvatel. Každá daň má specifické dopady na poplatníky v různých příjmových pásmech, neboť v každém pásmu může být vztah marginální a průměrné sazby daně různý. Zvýšení daňové progrese a jeho vliv na ochotu pracovat nemůžeme posuzovat jen čistě teoreticky.

Zvýšení daňové progrese má (viz Graf 3) následující efekty na průměrné a marginální sazby (předpokládáme, že daňový výnos se nezmění a že se nezmění ani veřejné výdaje tak, aby stimulovaly či nestimulovaly určité druhy práce) [5, s. 90-93]:

- u nejnižších důchodů dojde k poklesu jak průměrné, tak i marginální sazby daně v důsledku nižšího daňového zatížení těchto důchodů. Tím dojde i k poklesu obou efektů daně – důchodového i substitučního. Obecně nelze rozhodnout, který efekt bude více oslaben, a tudíž nelze rozhodnout ani o stimulačním efektu daně na nabídku práce. V grafu je pokles mezní sazby menší než po pokles sazby průměrné, což ovšem nemusí znamenat převahu vlivu poklesu efektu důchodového nad poklesem efektu substitučního, neboť obě sazby daně se projevují skrze chování poplatníka a jeho subjektivní hodnocení užiteků.
- u průměrných důchodů průměrná sazba poklesne a marginální vzroste. Výsledkem bude současné působení efektu důchodového i substitučního ve směru destimulace práce.
- u nejvyšších důchodů porostou obě sazby, oba efekty daně se zvýší, ale opět nelze obecně rozhodnout, jaký bude výsledek daně na pracovní úsilí.

Celkový výsledek bude pak záviset mj. na počtu poplatníků v jednotlivých příjmových skupinách.

Graf 3: Zvýšení progresivity důchodové daně

Pramen: Kubátová, K. Daňová teorie a politika, s. 93

DPFO má zajišťovat vysokou spravedlnost díky své progresivitě. Progresivita však vyžaduje tím vyšší marginální sazbu, čím vyšší je důchod. U nejvyšších důchodů tak vzniká velký substituční efekt, s negativním dopadem na efektivnost. Existuje však určitá možnost jak zvýšit průměrnou sazbu daně u nejvyšších příjmových skupin, aniž by byly postiženy jejich marginální daňové sazby. Je to možnost zvýšit daňové sazby prostředních daňových pásmech. [5, s. 132-133]

Příklad 2: Zvýšení progresivity bez růstu nejvyšší sazby

Existuje klouzavá daňová sazba:

Důchod	sazba
do 50 000 Kč	20 %
50 – 100 000 Kč	30 %
od 100 000 Kč výše	50 %

Dva poplatníci: poplatník A má důchod ve výši 70 000 Kč, poplatník B má důchod ve výši 120 000 Kč.

	Poplatník A	Poplatník B
Důchod	70 000 Kč	120 000 Kč
Daň	16 000 Kč (10 000 + 6 000)	35 000 Kč (10 000 + 15 000 + 10 000)
Průměrná sazba daně	0,23 (16 000 / 70 000)	0,29 (35 000 / 120 000)

Zvýšíme-li sazbu v prostředním daňovém pásmu ze 30 na 40 %:

	Poplatník A	Poplatník B
Důchod	70 000 Kč	120 000 Kč
Daň	18 000 Kč (10 000 + 8 000)	40 000 Kč (10 000 + 20 000 + 10 000)
Průměrná sazba daně	0,26 (18 000 / 70 000)	0,33 (40 000 / 120 000)

Podářilo se zvýšit daňovou progresi, získat větší výnos od poplatníků s nejvyššími příjmy, aniž se musela zvýšit nejvyšší mezní sazba. U prostředních důchodů sice též vzrostla mezní sazba, avšak vzhledem k tomu, že tyto důchody dosahují částek vždy někde uvnitř intervalu 50 000 Kč až 100 000 Kč, je zvýšení odvodu daně u nich vždy menší než u důchodů nejvyšších, kde daň roste o 5 000 Kč. U nejvyšších důchodů jsme se substitučnímu efektu vyhnuli, ale dostavil se u prostředních příjmů. U poplatníků s prostředními příjmy však pravděpodobně k tak silnému odrazení od práce nedojde, takže ztráta na efektivnosti bude menší, než by tomu bylo při zvýšení mezní sazby daně u nejvyšších důchodů.

Jiná možnost, která se nabízí, je zavedení tzv. nemonotónní sazby daně. V tomto případě je sazba v nejvyšším pásmu dokonce nižší než sazba v pásmu předposledním. Poplatníci, kteří dosáhli nejvyšších důchodů, se pak mohou těšit nižší mezní sazbě, než kdyby byly jejich důchody sníženy. Účelem takového zdanění je omezení distorzích účinků vysokých sazeb na poplatníky s vysokými daňovými základy, v duchu teorie strany nabídky. [5, s.133-134]

V důsledku existence daně dochází k ekonomické ztrátě účastníků trhu. Tato ztráta se nazývá nadměrné daňové břemeno.

Nadměrné daňové břemeno představuje další náklad výrobců a spotřebitelů spojený s existencí daní, který – na rozdíl od samotné daně – není ziskem veřejných rozpočtů, ale je „utopen“ uvnitř ekonomiky a vyplývá ze samotného tržního mechanismu. [12, s. 91]

Nadměrné daňové břemeno znamená další náklad spojený s daňovým systémem – způsobuje neefektivnost. Naproti tomu daň skutečně zaplacená už na společnost další náklad neklade. Jedná se jen o transfer od sektoru soukromého k veřejnému.

Jedinou daní nepřinášející nadměrné břemeno – neboť poplatník její placení svým chováním nemůže nijak ovlivnit je daň z hlavy neboli daň paušální. Daň paušální je nedistorzní a nevyvolává substituci. [5, s. 48-49]

Velikost nadměrného daňového břemene rovněž ovlivňuje výše daně, na jejímž základě nadměrné daňové břemeno vzniká [12, s. 95].

4 Komparace jednotlivých faktorů – praktické příklady

V této kapitole jsou uvedeny praktické příklady na zhodnocení vlivu jednotlivých faktorů na progresivitu daně. Jednotlivými faktory jsou slevy na dani, nezdanitelné částky a paušální výdaje. Je prováděna komparace uvedených faktorů dle právní úpravy platné v roce 2007 a v roce 2008. Pro rok 2007 je sazba DPFO ve výši 12 – 32 % ze základu daně, viz Tabulka 2: Sazby DPFO platné v ČR v roce 2007. Pro rok 2008 je lineární sazba daně ve výši 15 % ze superhrubé mzdy zahrnující sociální a zdravotní pojištění (tj. 23 % z hrubé mzdy).

Mezi rokem 2007 a 2008 je rozdíl nejen ve výši daňových sazeb, ale také ve výpočtu daně samotné. V roce 2007 je základ daně vypočten z příjmu sníženého o pojistné, poté se základ daně sníží o případné odpočty. Z upraveného základu zaokrouhleného na celá sta dolů se vypočítá daň dle daňových pásem, ze které po odečtení slev zjistíme výslednou výši daně.

V roce 2008 je proces výpočtu daňové povinnosti jiný. K příjmům je připočteno pojistné uhrazené za zaměstnance zaměstnavatelem, tento součet se nazývá superhrubá mzda a je to vlastně základ daně. Základ daně se opět upraví o případné odpočty, a z upraveného základu se počítá daň pro všechny poplatníky ve výši 15%.

V roce 2007 si osoba samostatně výdělečně činná mohla své příjmy snižovat o výdaje a o uhrazené pojistné. V roce 2008 již uhrazené pojistné odečítat nelze. V roce 2007 musel poplatník zaplatit daň z příjmu z minimálního základu daně, jestliže jeho základ daně pro daň z příjmů byl menší, než je minimální základ daně, a to 120 800 Kč. V roce 2008 již toto neplatí a poplatník již nemusí platit daň z příjmů z minimálního základu daně.

Minimální měsíční záloha na zdravotní pojištění v roce 2007 činí 1 360 Kč (v roce 2008 1 456 Kč). Minimální měsíční záloha na důchodové pojištění u hlavní činnosti byla 1 491 Kč, u vedlejší činnosti 597 Kč (v roce 2008 1 596 Kč a 639 Kč). Minimální měsíční záloha na nemocenské pojištění u hlavní činnosti činila 222 Kč a 89 Kč u vedlejší činnosti (v roce 2008 238 Kč a 95 Kč).

V následujících příkladech jsou uvažováni čtyři zaměstnanci s různými výšemi ročních příjmů (je uvažována průměrná měsíční mzda ve výši 21 692 Kč – nominální průměrná hrubá měsíční mzda za rok 2007 dle ČSÚ [17]):

Poplatník	Hrubý roční příjem
A	130 152 Kč, tj. ve výši ½ průměrné mzdy

B	260 304 Kč, tj. ve výši průměrné mzdy
C	520 608 Kč, tj. ve výši dvojnásobku průměrné mzdy
D	1 301 520 Kč, tj. ve výši pětinasobku průměrné mzdy

Pro každou výši hrubého ročního příjmu je počítána daňová povinnost poplatníka. V jednotlivých příkladech jsou uplatňovány slevy nebo nezdanitelné částky, přesný popis je uveden u každého příkladu. Po zjištění výše odváděné daně je dle výše uvedeného vzorce vypočítán ukazatel progresivity daňové povinnosti. Tento ukazatel je počítán vždy pro tři intervaly, a to mezi poplatníkem A a B, B a C, C a D.

Ukazatel progresivity daňové povinnosti je počítán dle vztahu:

$$P_{TL} = \frac{T_1 - T_0}{T_0} * \frac{Y_0}{Y_1 - Y_0},$$

Y.....hrubý příjem poplatníka,

T.....osobní důchodová daň,

index 0.....dolní mez intervalu příjmu,

index 1.....horní mez intervalu příjmu [24].

Hodnoty ukazatele intervalové progresivity jsou interpretovány dle Tabulky 3. Veškeré výpočty jsou prováděny dle právní úpravy v roce 2007 a 2008. V příkladech nejsou uvažovány odváděné zálohy na daň.

Příklad 3

Je zjišťována daňová povinnost poplatníků A, B, C a D s různými výšemi příjmů. V tomto příkladu není základ daně snižován o nezdanitelné částky a je uvažována situace, kdy od vypočítané daně není odečítána ani žádná sleva na dani.

Tabulka 4 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 3 - rok 2007

Poplatník	A	B	C	D
Hrubý roční příjem v Kč	130 152	260 304	520 608	1 301 520
Uhrazené pojistné v Kč	16 269	32 538	65 076	162 690
Základ daně v Kč	113 883	227 766	455 532	1 138 830
Zaokrouhlený základ daně v Kč	113 800	227 700	455 500	1 138 800
Daň	13 656	35 337	100 988	319 644

Pramen: vlastní zpracování

Z uvedené tabulky je zřejmé jakou výši daně ročně každý z poplatníků zaplatí. Poplatník s příjmem ve výši poloviny průměrné mzdy se dostává se svým základem daně do prvního daňového pásma, odvádí tedy daň ve výši 12 %. Poplatník s průměrnou roční hrubou mzdou v tomto příkladě je až ve třetím daňovém pásmu. Zbývající dva poplatníci s vyšší než průměrnou mzdou zdaňují své příjmy ve čtvrtém daňovém pásmu, tj. sazbou ve výši 32 % z příjmu přesahujícího 331 200 Kč. Žádný z poplatníků tedy nespadá do druhého daňového pásma.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{AB} = \frac{T_B - T_A}{T_A} * \frac{Y_A}{Y_B - Y_A} = \frac{35337 - 13656}{13656} * \frac{130152}{260304 - 130152} = 1,59$$

$$P_{BC} = \frac{T_C - T_B}{T_B} * \frac{Y_B}{Y_C - Y_B} = \frac{100988 - 35337}{35337} * \frac{260304}{520608 - 260304} = 1,86$$

$$P_{CD} = \frac{T_D - T_C}{T_C} * \frac{Y_C}{Y_D - Y_C} = \frac{319644 - 100988}{100988} * \frac{520608}{1301520 - 520608} = 1,44$$

Ukazatelé progresivity daňové povinnosti jsou ve všech intervalech vyšší než jedna, což znamená, že daň je progresivní. Nejvyšší je ukazatel při porovnání příjmu ve výši dvojnásobku průměrné mzdy a příjmu ve výši průměrné mzdy. Nejnižší naopak mezi poplatníky s nejvyššími příjmy, těmto poplatníkům je tedy z jejich příjmu nejméně odebráno.

Tabulka 5 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 3 - rok 2008

Poplatník	A	B	C	D
Hrubý roční příjem v Kč	130 152	260 304	520 608	1 301 520
Pojistné hrazené zaměstnavatelem v Kč	45 553	91 106	182 213	455 532
Superhrubá mzda v Kč	175 705	351 410	702 821	1 757 052
Zaokrouhlený základ daně v Kč	175 700	351 400	702 800	1 757 000
Daň v Kč	26 355	52 710	105 420	263 550

Pramen: vlastní zpracování

V roce 2008 zdaňují poplatníci svůj příjem sazbou daně ve výši 15 % bez ohledu na výši základu daně. Pokud by se daň nesnižovala o žádnou slevu na dani, zaplatil by poplatník v roce 2008 mnohem větší daň než v roce předchozím. Výjimkou je poplatník s nejvyšším příjmem, který by naopak zaplatil o 56 094 Kč méně.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{AB} = \frac{T_B - T_A}{T_A} * \frac{Y_A}{Y_B - Y_A} = \frac{52710 - 26355}{26355} * \frac{130152}{260304 - 130152} = 1$$

$$P_{BC} = \frac{T_C - T_B}{T_B} * \frac{Y_B}{Y_C - Y_B} = \frac{105420 - 52710}{52710} * \frac{260304}{520608 - 260304} = 1$$

$$P_{CD} = \frac{T_D - T_C}{T_C} * \frac{Y_C}{Y_D - Y_C} = \frac{263550 - 105420}{105420} * \frac{520608}{1301520 - 520608} = 1$$

U všech výší příjmů je ukazatel intervalové progresivity daňové povinnosti roven jedné. Z tohoto příkladu je zřejmé, že v případě jedné daňové sazby pro všechny výše příjmů a za předpokladu neexistence nezdanitelných částek a slev na dani, je daň proporcionální.

Příklad 4

Je zjišťována daňová povinnost poplatníků A, B, C a D s různými výšemi příjmů. V tomto příkladu není základ daně snižován o nezdanitelné částky, poplatníkovi se vypočtená daň snižuje o základní slevu na dani a slevu na poplatníka připravujícího se na budoucího povolání.

Tabulka 6 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 4 - rok 2007

Poplatník	A	B	C	D
Hrubý roční příjem v Kč	130 152	260 304	520 608	1 301 520
Pojistné v Kč	16 269	32 538	65 076	162 690
Základ daně v Kč	113 883	227 766	455 532	1 138 830
Zaokrouhlený základ daně v Kč	113 800	227 700	455 500	1 138 800
Daň v Kč	13 656	35 337	100 988	319 644
Sleva poplatník v Kč	7 200	7 200	7 200	7 200
Sleva student v Kč	2 400	2 400	2 400	2 400
Daň po slevě v Kč	4 056	25 737	91 388	310 044

Pramen: vlastní zpracování

Při uplatnění další slevy na dani došlo oproti předchozímu příkladu u všech poplatníků ke snížení daně o 9 600 Kč. Uplatnění slevy na dani nemá vliv na rozdělení poplatníků do daňových pásem, toto zůstává stejné jako v Příkladu 3.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{AB} = \frac{T_B - T_A}{T_A} * \frac{Y_A}{Y_B - Y_A} = \frac{25737 - 4056}{4056} * \frac{130152}{260304 - 130152} = 5,35$$

$$P_{BC} = \frac{T_C - T_B}{T_B} * \frac{Y_B}{Y_C - Y_B} = \frac{91388 - 25737}{25737} * \frac{260304}{520608 - 260304} = 2,55$$

$$P_{CD} = \frac{T_D - T_C}{T_C} * \frac{Y_C}{Y_D - Y_C} = \frac{310044 - 91388}{91388} * \frac{520608}{1301520 - 520608} = 1,6$$

Výše ukazatelů daňové progresivity je ve všech intervalech vyšší než jedna, daň je tedy progresivní. Ukazatel progresivity daňové povinnosti se s rostoucí výší porovnávaných příjmů snižuje. V prvním daňovém pásmu došlo po uplatnění slev o zvýšení ukazatele o 4,74, došlo tedy k výraznému zvýšení progresivity.

Tabulka 7 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 4 - rok 2008

Poplatník	A	B	C	D
Hrubý roční příjem v Kč	130 152	260 304	520 608	1 301 520
Pojistné hrazené zaměstnavatelem v Kč	45 553	91 106	182 213	455 532
Superhrubá mzda v Kč	175 705	351 410	702 821	1 757 052
Zaokrouhlený základ daně v Kč	175 700	351 400	702 800	1 757 000
Daň v Kč	26 355	52 710	105 420	263 550
Sleva poplatník v Kč	24 840	24 840	24 840	24 840
Sleva student v Kč	4 020	4 020	4 020	4 020
Daň po slevě v Kč	0	23 850	76 560	234 690

Pramen: vlastní zpracování

V roce 2008 je součet slevy na poplatníka a slevy na studenta ve výši 28 860 Kč. O tuto částku se tedy výše daně po slevě snížila oproti předchozímu příkladu. Pro poplatníka A to znamená, že se výše jeho daně dostane do záporných hodnot, neodvede tedy žádnou daň.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{BC} = \frac{T_C - T_B}{T_B} * \frac{Y_B}{Y_C - Y_B} = \frac{76560 - 23850}{23850} * \frac{260304}{520608 - 260304} = 2,21$$

$$P_{CD} = \frac{T_D - T_C}{T_C} * \frac{Y_C}{Y_D - Y_C} = \frac{234690 - 76560}{76560} * \frac{520608}{1301520 - 520608} = 1,37$$

Daňová povinnost poplatníka A je rovna nule, intervalová progresivita mezi příjmem ve výši průměrné mzdy a příjmem ve výši poloviny průměrné mzdy tedy není počítána. Při uplatnění slev jsou již ukazatele v dalších měřených intervalech vyšší než 1, daň je tedy progresivní i přes uplatnění jedné daňové sazby. Ukazatel se opět s rostoucí výší porovnávaných příjmů snižuje.

Příklad 5

Je zjišťována daňová povinnost poplatníků A, B, C a D s různými výšemi příjmů. Základ daně si každý z poplatníků snižuje o 2 odpočty: zaplacené úroky z hypotečního úvěru ve výši 50 000 Kč a pojistné zaplacené za zdaňovací období na soukromé životní pojištění ve výši 8 600 Kč. Sleva na dani není uvažována.

Tabulka 8 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 5 - rok 2007

Poplatník	A	B	C	D
Hrubý roční příjem v Kč	130 152	260 304	520 608	1 301 520
Pojistné v Kč	16 269	32 538	65 076	162 690
Základ daně v Kč	113 883	227 766	455 532	1 138 830
Úroky z úvěru v Kč	50 000	50 000	50 000	50 000
Životní pojištění v Kč	8 600	8 600	8 600	8 600
Upravený ZD v Kč	55 283	169 166	396 932	1 080 230
Zaokrouhlený základ daně v Kč	55 200	169 100	396 900	1 080 200
Daň v Kč	6 624	23 645	82 236	300 892

Pramen: vlastní zpracování

Při uplatnění uvedených odpočtů se jednotlivým poplatníkům sníží základ daně. V tomto příkladě příjem prvního poplatníka zůstává v prvním daňovém pásmu. Daň je tedy ve výši 12 % ze základu daně. Poplatník B, který v předchozích příkladech zdaňoval své příjmy až ve třetím daňovém pásmu, se vlivem snížení základu daně dostal do druhého daňového pásma. Oba poplatníci s nejvyššími hrubými ročními příjmy mají základ daně spadající do nejvyššího daňového pásma. Žádný z poplatníků tedy nespadá do třetího daňového pásma.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{AB} = \frac{T_B - T_A}{T_A} * \frac{Y_A}{Y_B - Y_A} = \frac{23645 - 6624}{6624} * \frac{130152}{260304 - 130152} = 2,57$$

$$P_{BC} = \frac{T_C - T_B}{T_B} * \frac{Y_B}{Y_C - Y_B} = \frac{82236 - 23645}{23645} * \frac{260304}{520608 - 260304} = 2,48$$

$$P_{CD} = \frac{T_D - T_C}{T_C} * \frac{Y_C}{Y_D - Y_C} = \frac{300892 - 82236}{82236} * \frac{520608}{1301520 - 520608} = 1,77$$

Ukazatel progresivity je v prvním intervalu téměř o polovinu nižší než v předchozím příkladu, kde byly uvažovány slevy na dani. Ve druhém intervalu se, oproti předchozím výpočtům, ukazatel nepatrně snížil, ve třetím naopak snížil.

Tabulka 9 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 5 - rok 2008

Poplatník	A	B	C	D
Hrubý roční příjem v Kč	130 152	260 304	520 608	1 301 520
Pojistné hrazené zaměstnavatelem v Kč	45 553	91 106	182 213	455 532
Superhrubá mzda v Kč	175 705	351 410	702 821	1 757 052
Úroky z úvěru v Kč	50 000	50 000	50 000	50 000
Životní pojištění v Kč	8 600	8 600	8 600	8 600
Upravený ZD v Kč	117 105	292 810	644 221	1 698 452
Zaokrouhlený základ daně v Kč	117 100	292 800	644 200	1 698 400
Daň v Kč	17 565	43 920	96 630	254 760

Pramen: vlastní zpracování

Zatímco v příkladu, kde byly uplatněny slevy na dani měl poplatník A nulovou daňovou povinnost, zaplatí v tomto příkladu poplatník A daň ve výši 17 565 Kč. Daňová povinnost ostatních poplatníků se oproti Příkladu 4 zvýšila o 20 070 Kč.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{AB} = \frac{T_B - T_A}{T_A} * \frac{Y_A}{Y_B - Y_A} = \frac{43920 - 17565}{17565} * \frac{130152}{260304 - 130152} = 1,5$$

$$P_{BC} = \frac{T_C - T_B}{T_B} * \frac{Y_B}{Y_C - Y_B} = \frac{96630 - 43920}{43920} * \frac{260304}{520608 - 260304} = 1,2$$

$$P_{CD} = \frac{T_D - T_C}{T_C} * \frac{Y_C}{Y_D - Y_C} = \frac{254760 - 96630}{96630} * \frac{520608}{1301520 - 520608} = 1,09$$

V tomto příkladu se ukazatel také s rostoucí výší porovnávaných příjmů snižuje. Při porovnání daňové povinnosti mezi příjmem ve výši pětinašobku a dvojnásobku průměrné mzdy se ukazatel daňové progresivity blíží hodnotě 1, progresivita je zde tedy velice nízká.

V následujících příkladech jsou uvažovány čtyři osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) s různými výšemi ročních příjmů:

Poplatník	Hrubý roční příjem
E	300 000 Kč
F	600 000 Kč, tj. dvojnásobek příjmu poplatníka E
G	1 500 000 Kč, tj. pětinásobek příjmu poplatníka E
H	3 000 000 Kč, tj. desetinásobek příjmu poplatníka E

Pro každou výši hrubého ročního příjmu je počítána daňová povinnost poplatníka. V jednotlivých příkladech jsou uplatňovány slevy nebo nezdanitelné částky, přesný popis je uveden u každého příkladu. Po zjištění výše odváděné daně je dle výše uvedeného vzorce vypočítán ukazatel progresivity daňové povinnosti. Tento ukazatel je počítán vždy pro tři intervaly, a to mezi poplatníkem E a F, F a G, G a H.

Veškeré výpočty jsou prováděny dle právní úpravy v roce 2007 a 2008. V příkladech nejsou uvažovány odváděné zálohy na daň.

Příklad 6

Jsou uvažováni čtyři podnikatelé, každý má jinou výši ročních příjmů. Podnikatel provozuje jinou než řemeslnou živnost. Výdaje jsou uplatňovány paušální částkou z příjmů ve výši 50 %. Poplatník hradí minimální zálohy na zdravotní, důchodové a nemocenské pojištění, tj. celkem 36 876 Kč ročně. Nejsou uplatňovány slevy na dani ani nezdanitelné částky.

Tabulka 10 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 6 - rok 2007

OSVČ	E	F	G	H
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	113 124	263 124	713 124	1 463 124
Minimální základ daně v Kč	120 800	x	x	x
Zaokrouhlený základ daně v Kč	120 800	263 100	713 100	1 463 100
Daň v Kč	14 496	44 187	183 420	423 420

Pramen: vlastní zpracování

Poplatník s hrubým ročním příjmem ve výši 300 000 Kč má daňový základ po odečtení výdajů a pojistného nižší než je minimální základ, jeho daňová povinnost je tedy počítána z minimálního základu daně. Tento poplatník spadá do prvního daňového pásma. Poplatník ve výši dvojnásobku příjmu poplatníka E již spadá až do pásma třetího, ostatní dva poplatníci do pásma čtvrtého. Žádný z uvedených poplatníků tedy nezdaňuje své příjmy ve druhém daňovém pásmu.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{EF} = \frac{T_F - T_E}{T_E} * \frac{Y_E}{Y_F - Y_E} = \frac{44187 - 14496}{14496} * \frac{300000}{600000 - 300000} = 2,05$$

$$P_{FG} = \frac{T_G - T_F}{T_F} * \frac{Y_F}{Y_G - Y_F} = \frac{183420 - 44187}{44187} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 2,1$$

$$P_{GH} = \frac{T_H - T_G}{T_G} * \frac{Y_G}{Y_H - Y_G} = \frac{423420 - 183420}{183420} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1,3$$

Nejvyšší ukazatel intervalové daňové progresivity je nejvyšší mezi poplatníkem s vyšší příjmu 300 000 Kč a dvojnásobkem tohoto příjmu, naopak nejnižší mezi poplatníky se dvěma nejvyššími příjmy. Poplatníkům s nejvyššími příjmy je tedy z jejich příjmu nejméně odebráno.

Tabulka 11 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 6 - rok 2008

OSVČ	E	F	G	H
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Daň v Kč	22 500	45 000	112 500	225 000

Pramen: vlastní zpracování

V roce 2008 si již OSVČ nemohou základ daně snižovat o uhrazené pojistné, snižují ho pouze o výdaje ve výši 50 % z příjmů. V tomto případě tedy poplatníci zdaňují polovinu svých příjmů. Stejně jako u příjmů ze závislé činnosti je sazba daně 15 %. Za předpokladu neexistence slevy na dani zaplatí na dani více oproti roku 2007 poplatník E. U poplatníka je tento rozdíl už je ve výši 813 Kč. Zbývající dva poplatníci odvedou v roce 2008 naopak daň výrazně nižší.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{EF} = \frac{T_F - T_E}{T_E} * \frac{Y_E}{Y_F - Y_E} = \frac{45000 - 22500}{22500} * \frac{300000}{600000 - 300000} = 1$$

$$P_{FG} = \frac{T_G - T_F}{T_F} * \frac{Y_F}{Y_G - Y_F} = \frac{112500 - 45000}{45000} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 1$$

$$P_{GH} = \frac{T_H - T_G}{T_G} * \frac{Y_G}{Y_H - Y_G} = \frac{225000 - 112500}{112500} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1$$

Ukazatel daňové progresivity je ve všech intervalech roven jedné. To znamená, že daň je proporcionální.

Příklad 7

Jsou uvažováni čtyři podnikatelé, každý má jinou výši ročních příjmů. Podnikatel provozuje jinou než řemeslnou živnost. Výdaje jsou uplatňovány paušální částkou z příjmů ve výši 50 %. Poplatník hradí minimální zálohy na zdravotní, důchodové a nemocenské pojištění, tj. celkem 36 876 Kč ročně. Poplatník uplatňuje základní slevu na dani a slevu jako poplatník připravující se na budoucí povolání. Nezdanitelné částky nejsou v tomto příkladu uplatňovány.

Tabulka 12 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 7 - rok 2007

OSVČ	E	F	G	H
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	113 124	263 124	713 124	1 463 124
Minimální základ daně v Kč	120 800	x	x	x
Zaokrouhlený základ daně v Kč	120 800	263 100	713 100	1 463 100
Daň v Kč	14 496	44 187	183 420	423 420
Sleva poplatník v Kč	7 200	7 200	7 200	7 200
Sleva student v Kč	2 400	2 400	2 400	2 400
Daň po slevě v Kč	4 896	34 587	173 820	413 820

Pramen: vlastní zpracování

První poplatník v tomto příkladu platí daň z minimálního základu daně. Výše daňové povinnosti je nižší o uplatněné slevy, tj. o 9 600 Kč. Uplatnění slev na dani nemá vliv na rozdělení poplatníků do daňových pásem, toto zůstává stejné jako v předchozím příkladu.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{EF} = \frac{T_F - T_E}{T_E} * \frac{Y_E}{Y_F - Y_E} = \frac{34587 - 4896}{4896} * \frac{300000}{600000 - 300000} = 6,06$$

$$P_{FG} = \frac{T_G - T_F}{T_F} * \frac{Y_F}{Y_G - Y_F} = \frac{173820 - 34587}{34587} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 2,68$$

$$P_{GH} = \frac{T_H - T_G}{T_G} * \frac{Y_G}{Y_H - Y_G} = \frac{413820 - 173820}{173820} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1,38$$

V prvním intervalu došlo ke zvýšení intervalové progresivity téměř o 4 body. U ostatních dvou intervalů došlo také v porovnání s předchozím příkladem ke zvýšení ukazatele, ale pouze nepatrnému.

Tabulka 13 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 7 - rok 2008

OSVČ	E	F	G	H
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Daň v Kč	22 500	45 000	112 500	225 000
Sleva poplatník v Kč	24 840	24 840	24 840	24 840
Sleva student v Kč	4 020	4 020	4 020	4 020
Daň po slevě v Kč	0	16 140	83 640	196 140

Pramen: vlastní zpracování

V roce 2008 se výše daně snížila oproti předchozímu příkladu snížila o slevy ve výši 28 860 Kč. Pro poplatníka E to znamená, že se výše jeho daně dostane do záporných hodnot, neodvede tedy žádnou daň.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{FG} = \frac{T_G - T_F}{T_F} * \frac{Y_F}{Y_G - Y_F} = \frac{83640 - 16140}{16140} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 2,78$$

$$P_{GH} = \frac{T_H - T_G}{T_G} * \frac{Y_G}{Y_H - Y_G} = \frac{196140 - 83640}{83640} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1,29$$

Daňová povinnost poplatníka E je rovna nule, intervalová progresivita mezi nejnižším příjmem a příjmem ve výši dvojnásobku tohoto příjmu tedy není počítána. Ve dvou měřených intervalech je hodnota ukazatele vyšší než 1, při uplatnění slev je daň v roce 2008 progresivní.

Příklad 8

Jsou uvažováni čtyři podnikatelé, každý má jinou výši ročních příjmů. Podnikatel provozuje jinou než řemeslnou živnost. Výdaje jsou uplatňovány paušální částkou z příjmů ve výši 50 %. Poplatník hradí minimální zálohy na zdravotní, důchodové a nemocenské pojištění, tj. celkem 36 876 Kč ročně. Jsou uplatňovány 2 odpočty: zaplacené úroky z hypotečního úvěru ve výši 50 000 Kč a pojistné zaplacené za zdaňovací období na soukromé životní pojištění ve výši 8 600 Kč. Daň není snižována o žádné slevy.

Tabulka 14 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 8 - rok 2007

OSVČ	E	F	G	H
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	113 124	263 124	713 124	1 463 124
Minimální základ daně v Kč	120 800	x	x	x
Úroky z úvěru v Kč	50 000	50 000	50 000	50 000
Životní pojištění v Kč	8 600	8 600	8 600	8 600
Upravený základ daně v Kč	62 200	204 524	654 524	1 404 524
Zaokrouhlený základ daně v Kč	62 200	204 500	654 500	1 404 500
Daň v Kč	7 464	30 371	164 668	404 668

Pramen: vlastní zpracování

Na poplatníka E se opět vztahuje povinnosti minimálního základu daně, který je snižován o nezdanitelné částky, tento poplatník tedy samozřejmě spadá do prvního daňového pásma. Po odečtení odpočtů poplatník s druhým nejvyšším příjmem spadá do druhého daňového pásma. Zbývající dva poplatníci zdaňují svůj příjem až ve čtvrtém daňovém pásmu.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{EF} = \frac{T_F - T_E}{T_E} * \frac{Y_E}{Y_F - Y_E} = \frac{30371 - 7464}{7464} * \frac{300000}{600000 - 300000} = 3,07$$

$$P_{FG} = \frac{T_G - T_F}{T_F} * \frac{Y_F}{Y_G - Y_F} = \frac{164668 - 30371}{30371} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 2,95$$

$$P_{GH} = \frac{T_H - T_G}{T_G} * \frac{Y_G}{Y_H - Y_G} = \frac{404668 - 164668}{164668} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1,46$$

Při uplatnění nezdanitelných částek jsou naměřené ukazatele vyšší než jedna, daň je tedy progresivní. Nejvyšší progresivita daňové povinnosti je v intervalu prvním, kde je porovnán poplatník s příjmem ve výši 300 000 Kč a poplatník s příjmem dvojnásobným. Nejnižší ukazatel progresivity daňové povinnosti je u dvou nejvyšších porovnávaných příjmů, těmto poplatníkům je tedy v tomto případě z jejich příjmu odebráno nejméně.

Tabulka 15 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 8 - rok 2008

OSVČ	E	F	G	H
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3000 000
Výdaje v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	150 000	300 000	750 000	1 500 000
Úroky z úvěru v Kč	50 000	50 000	50 000	50 000
Životní pojištění v Kč	8 600	8 600	8 600	8 600
Upravený základ daně v Kč	91400	241 400	691 400	1 441 400
Daň v Kč	13 710	36 210	103 710	216 210

Pramen: vlastní zpracování

Při uplatnění nezdanitelných částek odvádí v roce 2008 poplatníci E a F vyšší daň než v roce 2007. Poplatníci G a H daně nižší, poplatník H dokonce o celých 188 478 Kč.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{EF} = \frac{T_F - T_E}{T_E} * \frac{Y_E}{Y_F - Y_E} = \frac{36210 - 13710}{13710} * \frac{300000}{600000 - 300000} = 1,64$$

$$P_{FG} = \frac{T_G - T_F}{T_F} * \frac{Y_F}{Y_G - Y_F} = \frac{103710 - 36210}{36210} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 1,24$$

$$P_{GH} = \frac{T_H - T_G}{T_G} * \frac{Y_G}{Y_H - Y_G} = \frac{216210 - 103710}{103710} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1,08$$

I v tomto příkladu je intervalová daňová progresivita nejvyšší v prvním intervalu, těmto poplatníkům je z jejich příjmu nejvíce odebráno. Nejnižší hodnota ukazatele je u poplatníků s nejvyššími příjmy, hodnota se velmi blíží jedné, je tedy jen velmi mírně progresivní.

V následujících příkladech jsou uvažovány čtyři osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) s různými výšemi ročních příjmů:

Poplatník	Hrubý roční příjem
K	300 000 Kč
L	600 000 Kč, tj. dvojnásobek příjmu poplatníka E
M	1 500 000 Kč, tj. pětinásobek příjmu poplatníka E
N	3 000 000 Kč, tj. desetinásobek příjmu poplatníka E

Pro každou výši hrubého ročního příjmu je počítána daňová povinnost poplatníka. V jednotlivých příkladech jsou uplatňovány slevy nebo nezdanitelné částky, přesný popis je uveden u každého příkladu. Po zjištění výše odváděné daně je dle výše uvedeného vzorce vypočítán ukazatel progresivity daňové povinnosti. Tento ukazatel je počítán vždy pro tři intervaly, a to mezi poplatníkem K a L, L a M, M a N.

Veškeré výpočty jsou prováděny dle právní úpravy v roce 2007 a 2008. V příkladech nejsou uvažovány odváděné zálohy na daň.

Příklad 9

Jsou uvažováni čtyři podnikatelé, každý má jinou výši ročních příjmů. Podnikatel provozuje zemědělskou činnost. Výdaje jsou uplatňovány paušální částkou z příjmů ve výši 80 %. Poplatník hradí minimální zálohy na zdravotní, důchodové a nemocenské pojištění, tj. celkem 36 876 Kč ročně. Nezdanitelné částky a slevy nejsou v tomto příkladu uplatňovány.

Tabulka 16 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 9 - rok 2007

OSVČ	K	L	M	N
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	240 000	480 000	1 200 000	2 400 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	23 124	83 124	263 124	563 124
Minimální základ daně v Kč	120 800	120 800	x	x
Zaokrouhlený základ daně v Kč	120 800	120 800	263 100	563 100
Daň v Kč	14 496	14 496	44 187	135 420

Pramen: vlastní zpracování

Při uplatnění výdajů ve výši 80 % příjmů se minimální základ daně vztahuje i na poplatníka L, poplatníci K a L tedy odvedou daň ve stejné výši. Poplatník M se v tomto případě dostává do třetího daňového pásma, poplatník N do čtvrtého.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{LM} = \frac{T_M - T_L}{T_L} * \frac{Y_L}{Y_M - Y_L} = \frac{44187 - 14496}{14496} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 1,37$$

$$P_{MN} = \frac{T_N - T_M}{T_M} * \frac{Y_M}{Y_N - Y_M} = \frac{135420 - 44187}{44187} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 2,06$$

Mezi příjmem prvních dvou poplatníků není progresivita daňové povinnosti měřena, protože je výše jejich daňové povinnosti stejná. Nejvyšší hodnota ukazatele je mezi nejvyššími příjmy, což je naopak oproti předchozím příkladům.

Tabulka 17 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 9 - rok 2008

OSVČ	K	L	M	N
Příjmy v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	240 000	480 000	1 200 000	2 400 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	60 000	120 000	300 000	600 000
Daň v Kč	9 000	18 000	45 000	90 000

Pramen: vlastní zpracování

Oproti roku 2007 je daňová povinnosti prvního dvou poplatníka nižší, u poplatníka L je však vyšší. Poplatník M odvede daň nepatrně vyšší, poplatník s nejvyšším příjmem výrazně nižší.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{KL} = \frac{T_L - T_K}{T_K} * \frac{Y_K}{Y_L - Y_K} = \frac{18000 - 9000}{9000} * \frac{300000}{600000 - 300000} = 1$$

$$P_{LM} = \frac{T_M - T_L}{T_L} * \frac{Y_L}{Y_M - Y_L} = \frac{45000 - 18000}{18000} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 1$$

$$P_{MN} = \frac{T_N - T_M}{T_M} * \frac{Y_M}{Y_N - Y_M} = \frac{90000 - 45000}{45000} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1$$

Ve všech intervalech je hodnota ukazatele rovna 1, daň je tedy proporcionální.

Příklad 10

Jsou uvažováni čtyři podnikatelé, každý má jinou výši ročních příjmů. Podnikatel provozuje zemědělskou činnost. Výdaje jsou uplatňovány paušální částkou z příjmů ve výši 80 %. Poplatník hradí minimální zálohy na zdravotní, důchodové a nemocenské pojištění, tj. celkem 36 876 Kč ročně. Poplatník uplatňuje základní slevu na dani a slevu jako poplatník připravující se na budoucí povolání. Nezdánitelné částky nejsou v tomto příkladu uplatňovány.

Tabulka 18 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 10 - rok 2007

OSVČ	K	L	M	N
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	240 000	480 000	1 200 000	2 400 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	23 124	83 124	263 124	563 124
Minimální základ daně v Kč	120 800	120 800	x	x
Zaokrouhlený základ daně v Kč	120 800	120 800	263 100	563 100
Daň v Kč	14 496	14 496	44 187	140 420
Sleva poplatník v Kč	7 200	7 200	7 200	7 200
Sleva student v Kč	2 400	2 400	2 400	2 400
Daň po slevě v Kč	4 896	4 896	34 587	130 820

Pramen: vlastní zpracování

V případě uplatnění výdajů ve výši 80 % příjmů je daň počítána z minimálního základu daně i poplatníka I. Oba tyto poplatníci tedy odvádějí stejnou výši daně. Poplatník M se v tomto příkladu dostává se svým základem daně do třetího daňového pásma, poplatník H samozřejmě do čtvrtého.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{LM} = \frac{T_M - T_L}{T_L} * \frac{Y_L}{Y_M - Y_L} = \frac{34587 - 4896}{4896} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 4,04$$

$$P_{MN} = \frac{T_N - T_M}{T_M} * \frac{Y_M}{Y_N - Y_N} = \frac{130820 - 34587}{34587} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 2,78$$

Poplatníci E a F mají stejnou daňovou povinnost, progresivitu v tomto intervalu tedy neměřím. Hodnota ukazatele mezi příjmem poplatníka G a H je skoro dvakrát nižší než mezi příjmem poplatníka F a G.

Tabulka 19 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 10 - rok 2008

OSVČ	K	L	M	N
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	240 000	480 000	1 200 000	2 400 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	60 000	120 000	300 000	600 000
Daň v Kč	9 000	18 000	45 000	90 000
Sleva poplatník v Kč	24 840	24 840	24 840	24 840
Sleva student v Kč	4 020	4 020	4 020	4 020
Daň po slevě v Kč	0	0	16 140	61 140

Pramen: vlastní zpracování

V roce 2008 se již nemusí daň platit z minimálního základu daně. Poplatníkovi K je daň počítána z příjmu ve výši 60 000 Kč, po uplatnění slev je tedy jeho daňová povinnost nulová. Poplatníci s dvěma nejvyššími příjmy platí také výrazně nižší daně než v předchozích příkladech.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{MN} = \frac{T_N - T_M}{T_M} * \frac{Y_M}{Y_N - Y_N} = \frac{61140 - 16140}{16140} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 2,78$$

Vzhledem k nulové daňové povinnosti u prvních dvou poplatníků je progresivita daňové povinnosti měřena pouze mezi příjmem poplatníka G a H, hodnota ukazatele činí 2,78.

Příklad 11

Jsou uvažováni čtyři podnikatelé, každý má jinou výši ročních příjmů. Podnikatel provozuje zemědělskou činnost. Výdaje jsou uplatňovány paušální částkou z příjmů ve výši 80 %. Poplatník hradí minimální zálohy na zdravotní, důchodové a nemocenské pojištění, tj. celkem 36 876 Kč ročně. Jsou uplatňovány 2 odpočty: zaplacené úroky z hypotečního úvěru ve výši 50 000 Kč a pojistné zaplacené za zdaňovací období na soukromé životní pojištění ve výši 8 600 Kč. Slevy nejsou uplatňovány.

Tabulka 20 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 11 - rok 2007

OSVČ	K	L	M	N
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	240 000	480 000	1 200 000	2 400 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	3 6876	36 876

OSVČ	K	L	M	N
Základ daně v Kč	23 124	83 124	263 124	563 124
Minimální základ daně v Kč	120 800	120 800	x	x
Úroky z úvěru v Kč	50 000	50 000	50 000	50 000
Životní pojištění v Kč	8 600	8 600	8 600	8 600
Upravený základ daně v Kč	62 200	62 200	204 524	504 524
Zaokrouhlený základ daně v Kč	62 200	62 200	204 500	504 500
Daň v Kč	7 464	7 464	30 371	116 668

Pramen: vlastní zpracování

V případě uplatnění výdajů ve výši 80 % příjmů je daň počítána z minimálního základu daně i poplatníka L stejně jako v předchozím příkladu. Oba tito poplatníci tedy opět odvádějí stejnou výši daně. Poplatník M se v tomto příkladu dostává se svým základem daně do druhého daňového pásma, poplatník N do čtvrtého. Mezi poplatníky je ve výši odváděné daně velký rozdíl.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{LM} = \frac{T_M - T_L}{T_L} * \frac{Y_L}{Y_M - Y_L} = \frac{30371 - 7464}{7464} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 2,05$$

$$P_{MN} = \frac{T_N - T_M}{T_M} * \frac{Y_M}{Y_N - Y_N} = \frac{116668 - 30371}{30371} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 2,84$$

Ukazatel progresivity daňové povinnosti je měřen pouze ve dvou intervalech. Progresivita daňové povinnosti mezi příjmy poplatníka F a G je poloviční oproti předchozímu příkladu, kde byly uplatňovány slevy dani. V posledním intervalu je hodnota ukazatele téměř stejná.

Tabulka 21 Výpočet daňové povinnosti v Příkladu 11 - rok 2008

OSVČ	K	L	M	N
Hrubý roční příjem v Kč	300 000	600 000	1 500 000	3 000 000
Výdaje v Kč	240 000	480 000	1 200 000	2 400 000
Uhrazené pojistné v Kč	36 876	36 876	36 876	36 876
Základ daně v Kč	60 000	120 000	300 000	600 000
Úroky z úvěru v Kč	50 000	50 000	50 000	50 000
Životní pojištění v Kč	8 600	8 600	8 600	8 600
Upravený základ daně v Kč	1 400	61 400	241 400	541 400
Daň v Kč	210	9 210	36 210	81 210

Pramen: vlastní zpracování

Poplatník s nejnižším příjmem má téměř nulovou daňovou povinnost, přestože své příjmy nemůže snížit o uhrazené pojistné a neodvádí daň z minimálního základu daně. Mezi jednotlivými poplatníky jsou opět ve výši odváděné daně velké rozdíly.

Výpočet intervalové progresivity daňové povinnosti mezi danými výšemi příjmů:

$$P_{KL} = \frac{T_L - T_K}{T_K} * \frac{Y_K}{Y_L - Y_K} = \frac{9210 - 210}{210} * \frac{300000}{600000 - 300000} = 42,86$$

$$P_{LM} = \frac{T_M - T_L}{T_L} * \frac{Y_L}{Y_M - Y_L} = \frac{36210 - 9210}{9210} * \frac{600000}{1500000 - 600000} = 1,95$$

$$P_{MN} = \frac{T_N - T_M}{T_M} * \frac{Y_M}{Y_N - Y_M} = \frac{81210 - 36210}{36210} * \frac{1500000}{3000000 - 1500000} = 1,24$$

Vzhledem k velkému rozdílu ve výši daňové povinnosti mezi poplatníkem K a L je ukazatel progresivity daňové povinnosti v tomto intervalu vysoký, a to ve výši 42,86. Nejnižší hodnota ukazatele je mezi nejvyššími příjmy, těmto poplatníkům je z jejich příjmu nejméně odebráno.

5 Vyhodnocení makroekonomie, mikroekonomie, poplatník

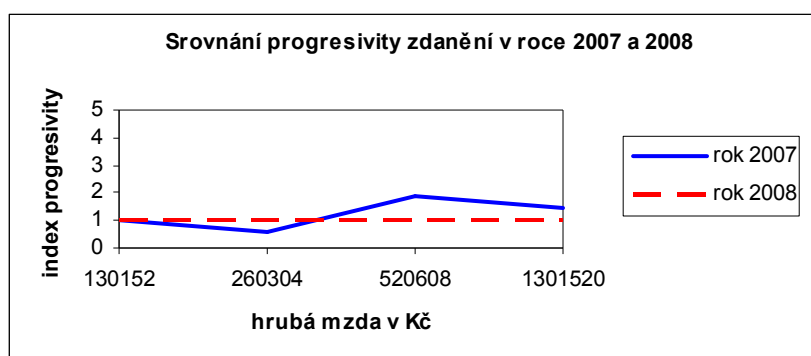
V následující části této práce je ke každému typu uvažovaného poplatníka vytvořena souhrnná tabulka, ve které je uveden hrubý roční příjem jednotlivých poplatníků a daň pro každou výši příjmu. Dále je vypočtena míra zdanění u jednotlivých příjmů a intervalová progresivita vypočtená v předchozí kapitole. Veškeré údaje jsou uvedeny za rok 2007 a 2008.

Tabulka 22: Vyhodnocení Příklad 3 - 5

	Poplatník	Hrubý roční příjem v Kč	Daň v Kč		Míra zdanění v %		Intervalová progresivita	
			2007	2008	2007	2008	2007	2008
Příklad 3	A	130 152	13 656	26 355	10,49	20,25	x	x
	B	260 304	35 337	52 710	13,58	20,25	1,59	1
	C	520 608	100 988	105 420	19,40	20,25	1,86	1
	D	1 301 520	319 644	263 550	24,56	20,25	1,44	1
Příklad 4 - Slevy	A	130 152	4 056	0	3,12	0,00	x	x
	B	260 304	25 737	23 850	9,89	9,16	5,35	x
	C	520 608	91 388	76 560	17,55	14,71	2,55	2,21
	D	1 301 520	310 044	234 690	23,82	18,03	1,6	1,37
Příklad 5 - Nezdánitelné částky	A	130 152	6 624	17 565	5,09	13,50	x	x
	B	260 304	23 645	43 920	9,08	16,87	2,57	1,5
	C	520 608	82 236	96 630	15,80	18,56	2,48	1,2
	D	1 301 520	300 892	254 760	23,12	19,57	1,77	1,09

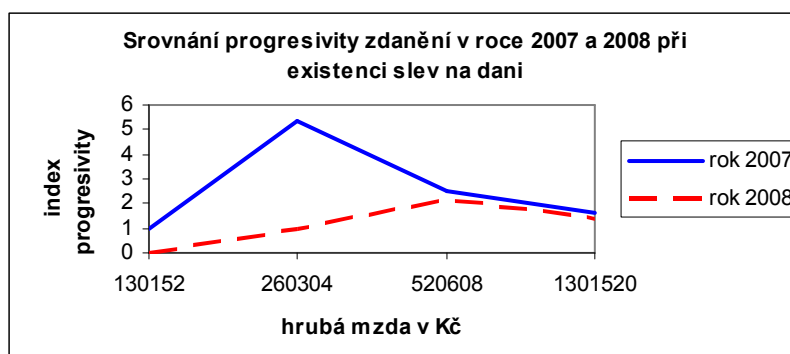
Pramen: vlastní zpracování

Graf 4 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008

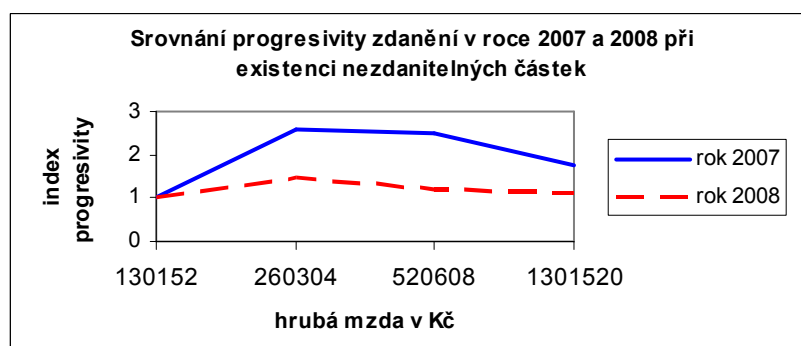
Pramen: vlastní zpracování

Graf 5 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci slev na dani

Pramen: vlastní zpracování

Graf 6 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci nezdanitelných částek

Pramen: vlastní zpracování

Po zhodnocení výsledků uvedených v tabulce dojdeme k zajímavým výsledkům. V příkladu, kdy nejsou uvažovány nezdanitelné částky ani slevy na dani, je míra zdanění vyšší v roce 2008, výjimkou je poplatník s nejvyšším příjmem kdy je míra zdanění vyšší v roce 2007 a to o více než 4 %. Zatímco v roce 2007 poplatník s nejnižším příjmem zdaňuje své příjmy sazbou daně 12 %, v roce 2008 je to o 3 % více. Pokud však uvažujeme situaci, kdy neexistují žádné úlevy, je míra zdanění vyšší téměř o 10 %. To znamená, že pro nízkopříjmové poplatníky je výhodnější systém zdanění v roce 2007. S růstem hrubého příjmu se rozdíl mezi mírou zdanění snižuje. U poplatníka s příjmem ve výši dvojnásobku průměrné hrubé mzdy je rozdíl mezi porovnávanými období ve výši necelého 1 %. U poplatníků s vysokými příjmy dochází v letošním roce ke snížení daňové zátěže. V roce 2007 byl jejich roční příjem zdaňován nad 331 200 Kč sazbou 32 %, nyní je to pouze sazba ve výši 15 % z celého zdaňovaného příjmu. Daň je progresivní v případě, kdy s růstem důchodu poplatníka dochází k růstu míry jeho zdanění. Z uvedeného příkladu vidíme, že v roce 2007 skutečně míra zdanění s růstem důchodu roste. Pokud však vezmeme v úvahu ještě zjištěný ukazatel intervalové progresivity, daň zcela progresivní není. V posledním měřeném intervalu dochází ke snížení hodnoty ukazatele na nižší hodnotu než je hodnota

v intervalu prvním. Za situace uvažované v Příkladu 3 je v roce 2008 daň zcela proporcionální. Daňová progresivita se tedy snížila.

Zcela jiné výsledky dostáváme pokud předchozí příklad upravíme o slevy na dani. V tomto případě je daňové zatížení v letošním roce zcela jednoznačně nižší. U jednotlivých výši příjmů není mezi hodnocenými období výrazný rozdíl jako v předchozím příkladu. Při uplatnění slev má letos poplatník s příjmem ve výši poloviny průměrné mzdy nulovou daňovou povinnost, zatímco v loňském roce byla míra zdanění stejného poplatníka ve výši 3,12 %. U poplatníka s příjmem ve výši průměrné hrubé mzdy je rozdíl v míře zdanění mezi uvedenými lety pouze ve výši 0,73 %, což je zanedbatelné. S rostoucí výši příjmů se zvyšuje i rozdíl mezi mírou zdanění v jednotlivých letech. Vysokopříjmoví poplatníci ušetří v letošním roce při uplatnění slev na dani 5,79 % oproti roku loňskému.

Ukazatele progresivity daňové povinnosti se oproti předchozímu příkladu zvýšily, a to jak pro rok 2007 tak i 2008. V roce 2007 je v prvním intervalu hodnota ukazatele větší než 5, mezi průměrnou hrubou mzdou a polovinou průměrné mzdy je tedy vysoká progresivita. V následujícím intervalu je hodnota měřeného ukazatele téměř dvakrát nižší než v intervalu prvním. Nejnížší je opět progresivita mezi nejvyššími hodnotami příjmů, oproti ukazateli progresivity příjmů nejnižších je rozdíl markantní.

Hodnoty ukazatele intervalové progresivity při jednotné sazbě daně v roce 2008 jsou vyšší než jedna. To znamená, že při uplatnění slev na dani, je i jednotná 15% sazba daně progresivní. Hodnoty měřeného ukazatele jsou však nižší než hodnoty naměřené v roce 2007. Patnáctiprocentní sazba daně tedy snižuje při uplatnění slev míru progresivity.

Další uvažovanou situací je uplatnění pouze nezdanitelných částek. V tomto příkladu se, vzhledem ke snížení základu daně, mění rozdělení poplatníků do daňových pásem oproti předchozím situacím. Poplatníkovi B byl v předchozích příkladech jeho příjem zdaněn až ve třetím pásmu, po snížení základu daně se dostává do pásma druhého. Jeho daňová povinnost se tedy snížila. Míra zdanění je v roce 2007 nižší u většiny poplatníků, nejvyšší rozdíl oproti roku 2008 je u nízkopříjmových poplatníků a poplatníků s průměrnou mzdou. Pro poplatníky s vysokými příjmy je opět výhodnější systém zdanění v letošním roce, kdy odvedou daně nižší. Hodnoty ukazatelů progresivity daňové povinnosti jsou v roce 2007 u prvních dvou intervalů nižší než v příkladu se slevami. Hodnota v prvním intervalu se snížila o více jak polovinu, což bylo způsobeno přesunem poplatníka B ze třetího daňového pásma do druhého. Naopak hodnota ukazatele v posledním intervalu se zvýšila. V roce 2008 jsou i při uplatnění

nezdanitelných částek hodnoty ukazatele progresivity větší než jedna. Hodnoty jsou však nižší v příkladu předchozím. Při uplatnění nezdanitelných částek tedy jednotná sazba daně vykazuje mírnou progresivitu.

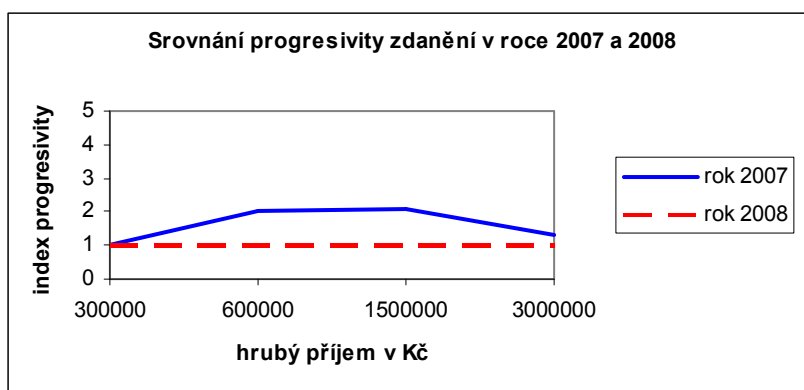
Po změření intervalové progresivity v roce 2007 a v roce 2008 u krajních hodnot hrubých příjmů dojdeme k následujícím výsledkům. Intervalová progresivita v roce 2007 u $Y_0 = 130\,152$ Kč a $Y_1 = 1\,301\,520$ Kč činí 4,94, v roce 2008 je to 1,5. Pokud budeme uvažovat $Y_0 = 260\,304$ Kč bude hodnota intervalové progresivity ve výši 2,93 v roce 2007 a 1,2 v roce 2008. Po zvýšení hrubého příjmu na 260 304 Kč, tj. výše měsíčního průměrného příjmu, došlo ke snížení hodnoty intervalové progresivity v obou obdobích.

Tabulka 23: Vyhodnocení Příklad 6 - 8

	Poplatník	Hrubý roční příjem v Kč	Daň v Kč		Míra zdanění v %		Intervalová progresivita	
			2007	2008	2007	2008	2007	2008
Příklad 6	E	300 000	14 496	22 500	4,83	7,50	x	x
	F	600 000	44 187	45 000	7,36	7,50	2,05	1
	G	1 500 000	183 420	112 500	12,23	7,50	2,1	1
	H	3 000 000	423 420	225 000	14,11	7,50	1,3	1
Příklad 7 - Slevy	E	300 000	4 896	0	1,63	0	x	x
	F	600 000	34 587	16 140	5,76	2,69	6,06	x
	G	1 500 000	173 820	83 640	11,59	5,58	2,68	2,78
	H	3 000 000	413 820	196 140	13,79	6,54	1,38	1,29
Příklad 8 - Nezdanitelné částky	E	300 000	7 464	13 710	2,49	4,57	x	x
	F	600 000	30 371	36 210	5,06	6,04	3,07	1,64
	G	1 500 000	164 668	103 710	10,98	6,91	2,95	1,24
	H	3 000 000	404 668	216 210	13,49	7,21	1,46	1,08

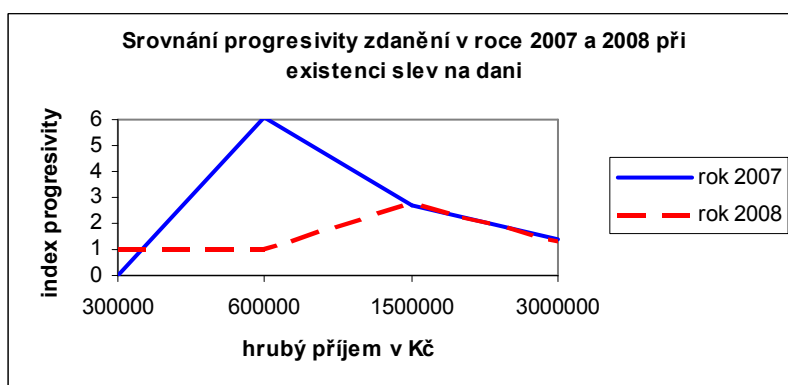
Pramen: vlastní zpracování

Graf 7 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008

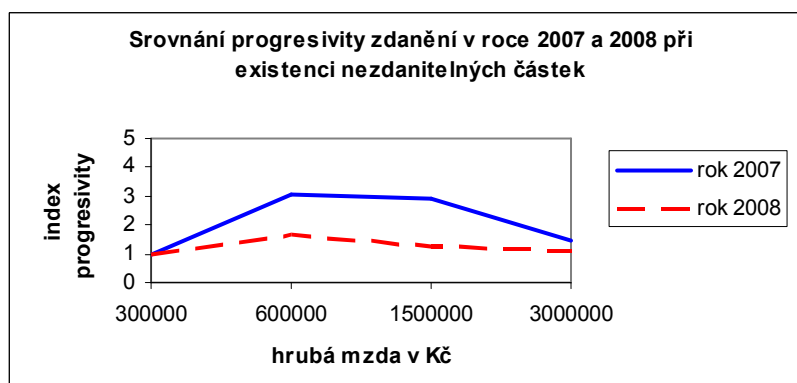
Pramen: vlastní zpracování

Graf 8 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci slev na dani

Pramen: vlastní zpracování

Graf 9 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci nezdanitelných částek

Pramen: vlastní zpracování

Pokud uvažujeme situaci, kdy OSVČ uplatňuje výdaje paušální částkou z příjmů ve výši 50 % dostaneme výsledky uvedené v Tabulce 23. V prvním případě kdy nejsou uvažovány slevy ani nezdanitelné částky vidíme mezi sledovanými obdobími znatelné rozdíly. Míra zdanění v roce 2008 je pro všechny výše příjmů stejná. V roce 2007 odváděli

poplatníci se dvěma nejnižšími výšemi příjmů nižší daně oproti roku letošnímu, u dvou nejvyšších výší příjmů je tomu naopak. V roce 2007 byly odváděné daně vyšší, a to u poplatníka s ročními příjmy ve výši 3 000 000 Kč téměř o polovinu.

Jako v předchozí situaci je i v této v roce 2008 v příkladu, kde neuvažujeme žádné daňové úlevy progresivita rovna 1, daň je tedy proporcionální. V roce 2007 hodnota ukazatele daňové progresivity je u příjmů poplatníka F a G téměř stejná, u nejvyššího uvažovaného příjmu klesá.

V příkladu, kde uvažujeme slevy na dani, je míra zdanění v roce 2007 i 2008 různá. V roce 2007 je pro všechny poplatníky vyšší oproti roku 2008. V roce 2008 poplatník s nejnižšími příjmy neodvádí po odečtení slev „žádnou daň“. Míra zdanění je u dalších poplatníků v roce 2008 téměř o polovinu nižší oproti roku 2007. V případě kdy uvažujeme slevy na dani je pro OSVČ ještě výhodnější rok 2008 než byl v předchozí situaci pro zaměstnance. V této uvažované situaci není v roce 2008 ukazatel progresivity daňové povinnosti proporcionální, ale progresivní jako v roce 2007. Intervalová progresivita daňové povinnosti je měřena pouze mezi příjmy poplatníka G a F, H a G. Ve srovnání sledovaných období je v intervalu G – F ukazatel v roce 2008 o desetinu vyšší, v intervalu H – G naopak téměř o jednu desetinu nižší.

Při odečítání nezdanitelných částí od základu daně dojdeme k opačným výsledkům než při uvažování slev. Míra zdanění je v tomto případě větší u prvních dvou poplatníků v roce 2008, u dalších dvou výší příjmů je vyšší v roce 2007. Dostáváme se tedy opět názoru, že pro vysokopříjmové poplatníky je výhodnější zdanění sazbou daně ve výši 15 %. Ukazatel progresivity daňové povinnosti je při měření mezi intervaly nižší vždy v roce 2008, daň je opět i při jedné sazbě daní progresivní.

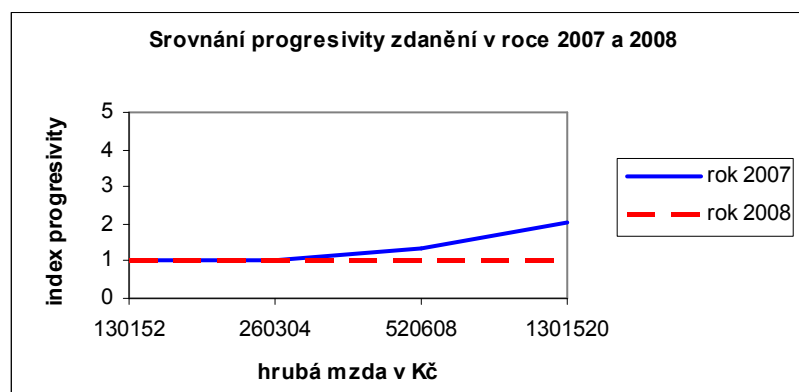
Tabulka 24: Vyhodnocení Příklad 9 - 11

	Poplatník	Hrubý roční příjem v Kč	Daň v Kč		Míra zdanění v %		Intervalová progresivita	
			2007	2008	2007	2008	2007	2008
Příklad 9	K	300000	14496	9000	4,83	3,00	x	x
	L	600000	14496	18000	2,42	3,00	x	1
	M	1500000	44187	45000	2,95	3,00	1,37	1
	N	3000000	135420	90000	4,51	3,00	2,06	1
Příklad 10 - Slevy	K	300000	4896	0	1,63	0,00	x	x
	L	600000	4896	0	0,82	0,00	x	x
	M	1500000	34587	16140	2,31	1,08	4,04	x
	N	3000000	130820	61140	4,36	2,04	2,78	2,78

	Poplatník	Hrubý roční příjem v Kč	Daň v Kč		Míra zdanění v %		Intervalová progresivita	
			2007	2008	2007	2008	2007	2008
Příklad 11 - Nezdanitelné částky	K	300000	7464	210	2,49	0,07	x	x
	L	600000	7464	9210	1,24	1,54	x	42,86
	M	1500000	30371	36210	2,02	2,41	2,05	1,95
	N	3000000	116668	81210	3,89	2,71	2,84	1,24

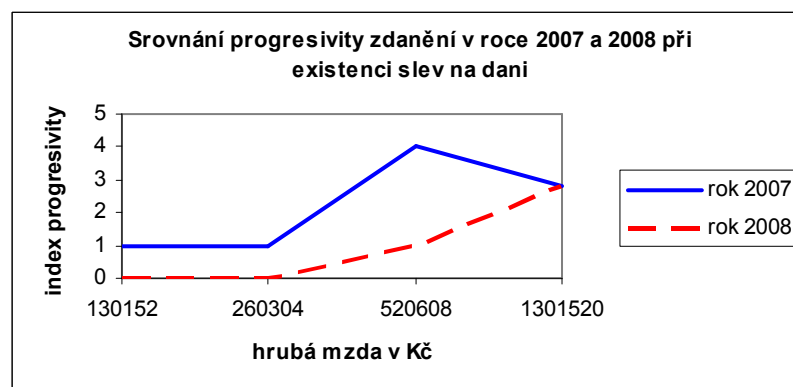
Pramen: vlastní zpracování

Graf 10 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008

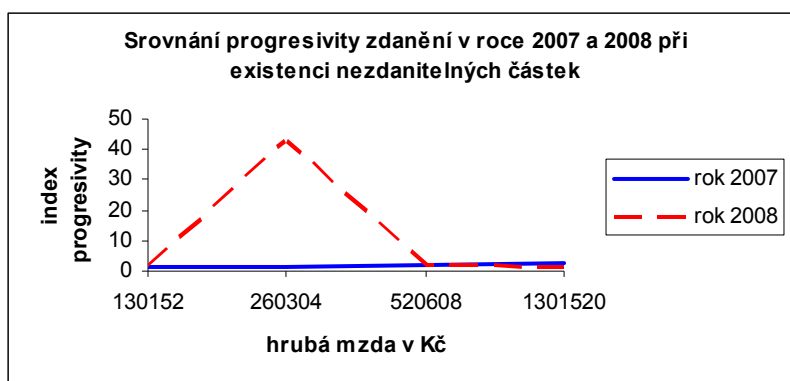
Pramen: vlastní zpracování

Graf 11 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci slev na dani

Pramen: vlastní zpracování

Graf 12 Srovnání progresivity zdanění v roce 2007 a 2008 při existenci nezdanitelných částek

Pramen: vlastní zpracování

Pokud uvažujeme OSVČ uplatňující výdaje ve výši 80 % z příjmů jsou výsledky opět trochu odlišné oproti situaci předchozí. Za předpokladu, že neexistují slevy a nezdanitelné částky je míra zdanění pro poplatníka s nejnižším a pro poplatníka s nejvyšším příjmem nižší v roce 2008. Prostřední dva poplatníci odvedou nižší daň v roce 2007. I v tomto případě je v roce 2008 je ukazatel intervalové progresivity daňové povinnosti roven 1, je tedy proporcionální. Progresivita je tedy v roce 2008 oproti roku 2007 nižší.

Při odečtení slev na dani neplatí poplatníci se dvěma nejnižšími výšemi příjmů v roce 2008 žádnou daň, míra zdanění je tedy nula. U dalších dvou poplatníků je výsledek rozdílný, u poplatníka M a N je výše odváděné daně vyšší v roce 2007. Celkově je míra zdanění v tomto příkladu nižší oproti předchozí situaci, kdy si poplatník odečítal pouze 50 % výdajů ze svých příjmů. Vzhledem k tomu, že u dvou nejnižší příjmů není odváděna daň, lze v roce 2008 spočítat progresivitu pouze v jednom intervalu a to v intervalu mezi dvěma nejvyššími příjmy. Ukazatel má vyšší hodnotu než jedna, daň je tedy opět progresivní. Je zajímavé, že v tomto intervalu je hodnota ukazatele stejná v obou sledovaných obdobích.

V posledním příkladu opět bereme v úvahu nezdanitelné částky. Ve výši odváděné daně je mezi jednotlivými poplatníky značný rozdíl oproti předchozí situaci. Poplatník s nejnižším příjmem odvádí v roce 2007 stejnou daň jako v předchozí situaci, v roce 2008 je výše odváděné daně mnohem nižší. Míra zdanění je ve výši necelého jednoho procenta. U ostatních výši příjmů je míra zdanění vyšší v roce 2008, což je opět rozdílné oproti předchozí situaci. Progresivita daňové povinnosti je tedy také vyšší. V roce 2007 ji lze spočítat pouze ve dvou intervalech, kdy mezi nejvyššími příjmy je hodnota ukazatele větší. Ukazatel mezi dvěma nejnižšími příjmy v roce 2008 je ve výši 42,86, hodnota ukazatele je vysoká z toho důvodu, že porovnáváme výši daně 210 Kč u poplatníka s nejnižším příjmem a výši daně 9 210 Kč u poplatníka s příjmy ve výši průměrné mzdy. V dalších dvou intervalech je hodnota intervalové progresivity proti roku 2007 nižší.

V roce 2007 kdy s růstem příjmu roste daňová sazba je nejvyšší progresivita za předpokladu slev na dani. V této situaci jsou hodnoty ukazatele intervalové progresivity daňové povinnosti nejvyšší u všech třech uvažovaných poplatníků, výjimkou je hodnota ukazatele intervalové progresivity u poplatníka s nejvyššími příjmy, kdy je tento ukazatel vyšší za předpokladu existence nezdanitelných částek.

Jak je z výše uvedených grafů zřejmé, za předpokladu první situace, tj. kdy uvažujeme pouze slevu na poplatníka a žádné nezdanitelné částky, je systém v roce 2008 skutečně systémem rovné daně. Došlo také ke snížení progresivity daně, u zaměstnance však až od příjmů převyšujících průměrnou mzdu. U obou uvažovaných OSVČ ke snížení progresivity došlo.

Pokud však uvažujeme existenci odčitatelných položek a slev dojdeme k tomu, že sazba daně ve výši 15 % pro všechny výše příjmů je také daní progresivní. Progresivita rovné daně je však menší a méně distorzní než progresivita DPFO dle sazeb platných v roce 2007. Rovná sazba daně snižuje při uplatnění slev míru progresivity. Dle výše uvedených výpočtů a grafů dojde ke snížení daňové progresivity u všech třech uvažovaných poplatníků. U poplatníků s nejvyššími příjmy jsou hodnoty mezi porovnávanými obdobími téměř stejné. Ideální není vysoká sleva na dani (zejména pro vyživované děti) v současném systému. Zatímco v roce 2007 činí míra progresivity zdanění samostatného daňového poplatníka s jedním vyživovaným dítětem 0,49763, v roce 2008 je to již 0,71942, tj. dochází ke zvýšení progresivity zdanění téměř o polovinu, přesněji o 44,5 %. [25]

Při existenci nezdanitelných částek dochází také ke snížení daňové progresivity. Výjimkou je třetí uvažovaný poplatník, kde v prvním intervalu je veliký rozdíl ve výši odváděné daně v roce 2008 u poplatníka s nejnižším a druhým nejnižším příjmem. Z tohoto důvodu došlo ke zvýšení progresivity, v následujících intervalech je ale opět nižší.

Progresivní zdanění příjmů fyzických osob funguje jako automatický stabilizátor, což o rovné dani nelze jednoznačně říci [28].

Poslanec z regionu Berounsko a Hořovicko Ing. Jan Swippel, CSs. se při posuzování vládního „zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů“ vyjádřil k několika vládou šířených tvrzeních. A to zejména tvrzení, že jde zároveň o rovnou daň z příjmu fyzických osob a zároveň progresivita zdanění příliš neklesne. Dle poslance není prakticky možné, aby platila obě tato tvrzení současně.

Z jeho zhodnocení daňové reformy vyplynulo, že na reformě sice (pokud jde o přímé daně) skutečně nikdo neprodělá, ale zároveň ani nikdo příliš nevydělá. Zlepšení pocítí pouze lidé s dnešní hrubou mzdou nad 36 000 Kč, což je ovšem (dle ČSÚ) pouhých 9,27 % daňových poplatníků.

Důvodem je, že základem daně v roce 2007 není ve skutečnosti celá hrubá mzda, ale tato částka snížená o sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnancem, tedy ve skutečnosti z 87,5 % hrubé mzdy. Progresivní stupnice daně z příjmu ve škále (0) – 12 – 19 – 25 a 32 % tak ve skutečnosti odpovídá sazbám aplikovaným na tuto nižší část hrubé mzdy, tj. na celou hrubou mzdu ve výši 0 – 10,5 – 16,625 – 21,875 a 28 %. Za druhé proto, že „Kalouskova rovná daň“ ve skutečnosti neodpovídá 15 %, ale vzhledem k tomu, že je aplikována na tzv. fiktivní příjem zaměstnance neboli „superhrubou mzdu“, což je 135 % hrubé mzdy, odpovídá ve skutečnosti sazbě $15 \times 1,35 = 20,35$ % z hrubé mzdy.

Dále si J. Schwippel položil otázku, zda při uvažování samotného bezdětného daňového poplatníka, je Kalouskova reforma ještě vůbec rovnou daní.

Na měření „progresivity daně“ existují poměrně jasná a standardní měřítka. Můžeme použít tzv. „liability progression“ (lze nepřesně přeložit jako „progresivita daňové zátěže“) – viz např. Julio López Laborda: „Capital Gains Taxation and Progressivity“. Tento index pro měření progresivity je definován jako:

$$LP(HMi) = \frac{\frac{dS(HMi)}{S(HMi)}}{\frac{dHMi}{HMi}}, \quad (14)$$

HMi.....individuální hrubá mzda,

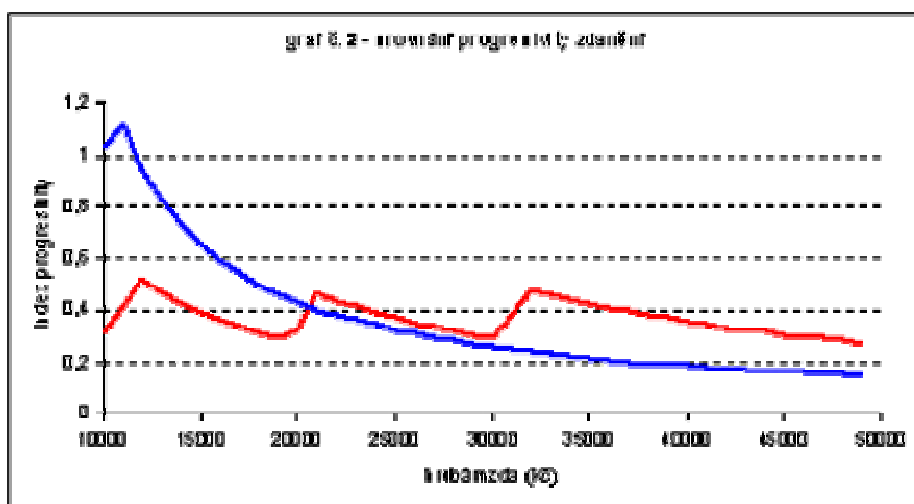
dHMi.....diferenciální změna HMi,

S(HMi).....daňová sazba HMi,

dS(HMi).....diferenciální změna S(HMi).

Pro progresivní daň bude hodnota indexu dle rovnice větší než 1, pro zcela rovnou daň bude naopak rovna nule. Podívejme se nyní, jak dopadnou hodnoty tohoto indexu (vyčíslené pomocí diferencí) pro oba zmiňované systémy (jejich hodnoty postihnou nerovnost v sazbě daně z příjmu, neboť v případě povinného pojistného jde naopak o čistou rovnou daň ve výši 12,5%):

Graf 13 Srovnání progresivity zdanění

Pramen: <http://www.janschwippel.cz/Clanek/Kalouskova-nerovna-dan-je-zmenou-horsimu-1.html> k-

Červená křivka představuje současný systém a křivka modrá systém po reformě. Ukazuje, že systém v roce 2007 žádným progresivním zdaněním ve skutečnosti není. Skoky na červené křivce představují přechody mezi jednotlivými daňovými pásmy (tj. mezi 10,5 – 16,625 – 21,875 a 28 % efektivní daně z příjmu). Kalouskův systém je naopak v oblasti nízkých příjmů kolem 10 tisíc Kč (kdy tvoří sleva na dani kolem 100 % hrubé mzdy) čistým progresivním zdaněním, teprve kolem 21 tisíc současných hrubých mzdů klesá progresivita pod úroveň té současné a zůstává pod ní i u všech vyšších příjmů. [25]

Po integraci uvedených křivek lze odpovědět na otázku, zda je systém rovné daně progresivnější nebo méně progresivní než systém platný dříve. Index progresivity daňové zátěže pro rok 2007 udává hodnotu 0,36537, pro systém rovné daně je to 0,36417.

Z uvedeného je zřejmé, že systém rovné daně platný od roku 2008 opravdu progresivitu snižuje, ale z uvedených hodnot je zřejmé, že rozdíl je opravdu minimální.

5.1 Vyhodnocení makroekonomie

5.1.1 Státní rozpočet

Základním nástrojem pro uplatňování systému fiskální politiky je státní rozpočet, jehož příjmová a výdajová stránka jsou užívány k dosažení cílů stabilizační politiky, tj. úrovně zaměstnanosti a cenové stability. [1, s. 247]

V rámci stabilizační politiky vlád se ve všech zemích uplatňuje soustava opatření tvořící základ důchodové politiky. Ta vychází ze všeobecně akceptovaného poznatku, že způsob rozdělení důchodu předurčuje jeho následné užití, a to je významným faktorem

ovlivňujícím stabilitu hospodářství. Jednotlivé přístupy se liší v tom, jakou váhu má důchodová politika mít, jakou soustavou nástrojů má být uskutečňována a jak mají být vymezeny její cíle. [1, s. 267]

Státní rozpočet má příjmovou a výdajovou stránku. Rozhodující složkou příjmové stránky státního rozpočtu jsou daně. Z pohledu obecné ekonomie se daněmi rozumí povinné platby, které jednotlivé subjekty odvádí do státního rozpočtu v předem stanovených lhůtách a výších. [1, s. 247]

Základními nástroji fiskální politiky jsou na příjmové straně státního rozpočtu čisté daně, na výdajové straně rozpočtu výdaje na nákup výrobků a služeb.

Jejich využíváním se snaží vláda dosáhnout sledovaných cílů v oblasti stabilizační politiky, tzn. požadovanou úroveň zaměstnanosti a cenové stability. Na uvedené cíle nepůsobí nástroje přímo. Jejich dopad je zprostředkován přes změny agregátní poptávky a agregátní nabídky. [1, s. 249]

Dopad změn daní na agregátní poptávku [1, s. 250-251]:

- pokles čistých daní představuje změnu, která se projeví růstem agregátní poptávky. Méně zdaněné subjekty mají k dispozici větší množství prostředků. Pokles zdanění se projevuje růstem disponibilního důchodu.

Pro přírůstek důchodu platí:

$$dY = dC + dS, \quad (15)$$

tedy pouze část z dodatečného důchodu se projeví na poptávkové straně jako dodatečné výdaje na spotřebu. Úsporami není agregátní poptávka ovlivněna.

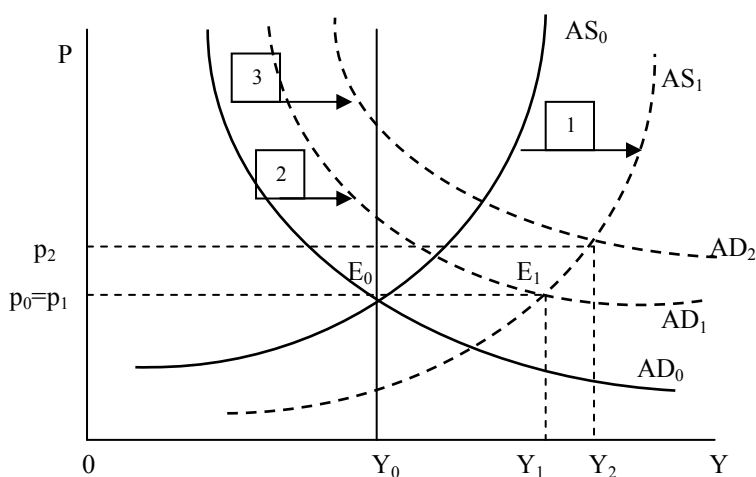
- růst čistých daní znamená snížení disponibilního důchodu a pokles agregátní poptávky.

Dopad změn daní na agregátní nabídku [1, s. 250-251]:

- snížení daní se na straně agregátní nabídky projevuje. Snižování daní stimuluje hospodářskou aktivitu. Růst hospodářské aktivity je doprovázen růstem agregátní poptávky. Změna daní – daňová reforma – může mít a má dopad jak na poptávkovou, tak na nabídkovou stranu ekonomiky. S jakou intenzitou se projeví změna na jedné či druhé straně závisí na řadě okolností. Posun AS se projeví růstem produktu i potenciálního produktu. Proporce, ve které se uskuteční posuny AS a AD bude určující pro důsledky na cenovou hladinu ekonomiky. Problém je ilustrován v následujícím grafu, na kterém je

výchozí stav popsán pomocí křivek AS_0 a AD_0 . Daňová reforma, která vyvolává posun na AS_1 a AD_1 představuje velmi úspěšnou reformu, jejímž efektem je růst výkonu ekonomiky při stabilní cenové hladině. Pokud by však ekonomika reagovala na snížení daňového zatížení posunem AD_0 na AD_2 , byl by zaznamenán nejen růst výkonu, ale také vzestup cenové hladiny. Vyhodnotit kvalitu reformy je možno jedině při posouzení důsledků ze změn plynoucích. Efekt je tím úspornější, čím zřetelnější a výraznější bude posun cenové hladiny v porovnání se změnou výkonu. Je možno si představit i zcela neúspěšnou reformu, její odezva na straně výkonu bude zanedbatelná, zatímco cenový vzestup výrazný. Při posuzování dopadů daňové reformy je nutno zohlednit i skutečnost, že dopad dodatečných prostředků (uvolněné pro subjekty snížením zdanění) se promítne na poptávkovou stranu bezprostředně, zatímco na nabídkové straně s časovým zpožděním.

Graf 14 Dopad daňové reformy na AS a AD

Pramen: Fuchs, K., Tuleja, P. *Základy ekonomie*, s. 251

5.1.2 Dopad zavedení rovné daně na státní rozpočet

Z Tabulky 25 je zřejmé, že dojde ke snížení odváděných daní z příjmů fyzických osob a tím i ke snížení příjmů státního rozpočtu. V roce 2007 činily celkové příjmy státního rozpočtu 923,06 mld. Kč, DPFO se na této částce podílela výší 91,59 mld. Kč.

Schválený rozpočet na rok 2008 předpokládá celkové příjmy ve výši 1036,51 mld. Kč, z toho daňové příjmy celkem 938,35 mld. Kč a příjmy z DPFO 90,2 mld. Kč. Příjmy z DPFO se člení ještě na daň vybíranou srážkou (3,90 mld. Kč), daň ze závislé činnosti (78 mld. Kč) a daň z priznání (8,3 mld. Kč). Skutečný stav příjmů státního rozpočtu z DPFO za období leden až červen 2008 činí 45,09 mld. Kč, což odpovídá 50% plnění státního rozpočtu. [21]

Tabulka 25 Dopady změn DPFO na vybrané typy domácností zaměstnanců v roce 2008

Daňové dopady (rozdíl 2007- 2008)	Měsíční hrubá mzda v Kč								
	10 000	15 000	20 000	25 000	30 000	40 000	50 000	75 000	100 000
Zaměstnanec, bez dětí	-450	-219	-38	-77	-159	-839	-1614	-3552	-6539
Zaměstnanec, 1 dítě	-840	-609	-428	-467	-549	-1229	-2004	-3942	-6929
Domácnost, 1 dítě SZM	-390	-577	-940	-658	-479	-116	-195	-1328	-4318
Domácnost, 2 děti SZM	-780	-967	-1330	-1048	-869	-509	-585	-1718	-4708
Domácnost, 3 děti SZM	-1 170	-1 357	-1 720	-1 438	-1 259	-896	-975	-2 108	-5 098

Pramen: Ministerstvo financí ČR: www.zmenyprobudoucnost.cz/download/danova_oblast.pdf

5.1.3 Fiskální dopady zavedení rovné daně:

Dle předpokladů Ministerstva financí dojde ke snížení příjmů z DPFO do státního rozpočtu v roce 2008 o 20,3 mld. Kč, v roce 2009 o 28,7 mld. Kč a v roce 2010 dokonce o 33,7 mld. Kč [21].

Snížení příjmů státního rozpočtu v důsledku nižší 15% rovné daně bude kompenzováno růstem objemu zdaňovaných příjmů v důsledku omezení daňových úniků, zastavení vývozu zisku ke zdanění do zahraničí, trvalého přílivu zahraničních investic a růstu ekonomiky [26].

Fiskálně pozitivní efekty rovné daně na stát se projevují [28]:

- vyšší výnos z nižších úniků,
- vyšší výnos daní díky vyššímu ekonomickému růstu,
- úspora na administrativě,
- úspora na nevyplacených sociálních dávkách.

5.2 Vyhodnocení mikroekonomie

5.2.1 Progresivní zdanění a nabídka práce

Zvýšení důchodových daní snižuje čistou mzdu a tedy i disponibilní důchod. Vliv snížení mzdy na ochotu pracovat však není jednoznačný. Záleží na tom, zda převládne substituční nebo důchodový efekt. Teorie proto neumí jednoznačně říci, zda zvýšení důchodových daní nabídku práce sníží nebo zvýší.

Zajímavou otázkou je, jaký vliv na nabídku práce má progresivita zdanění. Porovnáme dva daňové systémy, rovné zdanění a progresivní zdanění.

Příklad 12

Pan Roubal se rozhoduje kolik chce vydělávat. Jak náročné zaměstnání si má zvolit a jak dlouho a intenzivně pracovat? Předpokládejme, že existuje rovné zdanění s daňovou sazbou 15 %. Tabulka ukazuje jaký bude rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou.

Tabulka 26 Rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou při rovném zdanění

Hrubá mzda	Sazba daně	Daň	Čistá mzda	Přírůstek čisté mzdy
0			0	
10 000	15 %	1 500	8 500	8 500
20 000	15 %	3 000	17 000	8 500
30 000	15 %	4 500	25 500	8 500
40 000	15 %	6 000	34 000	8 500
50 000	15 %	7 500	42 500	8 500

Pramen: Holman, R. Mikroekonomie, s. 100 – 101

Druhou uvažovanou situací je progresivní zdanění.

Tabulka 27 Rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou při progresivním zdanění

Hrubá mzda	Sazba daně	Daň	Čistá mzda	Přírůstek čisté mzdy
0			0	
10 000	0 %	0	10 000	10 000
20 000	10 %	2 000	18 000	8 000
30 000	15 %	4 500	25 500	7 500
40 000	20 %	8 000	32 000	6 500
50 000	25 %	12 500	37 500	5 500

Pramen: Holman, R. Mikroekonomie, s. 100 - 101

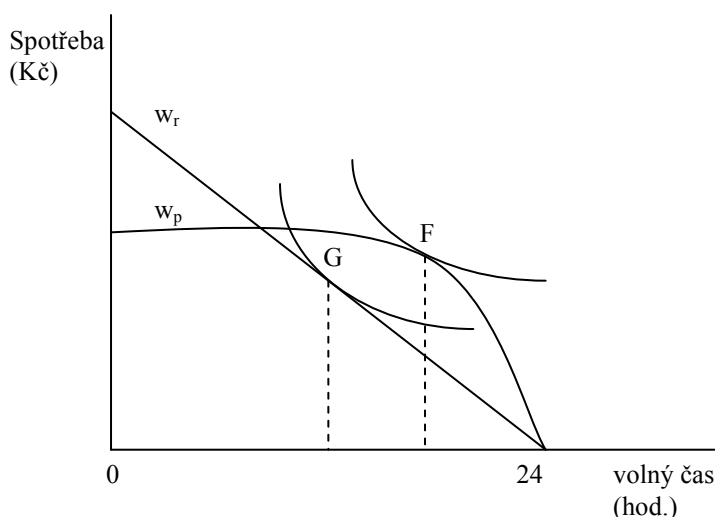
Lze předpokládat, že pro každé zvýšení důchodu o 10 000 Kč musí pan Roubal obětovat stejné množství volného času. Ale zatímco v případě rovné daně je odměněn stále stejnými přírůstky čisté mzdy, v případě progresivního zdanění jsou přírůstky čisté mzdy stále menší, jak ukazuje poslední sloupec tabulky.

Předpokládejme, že pan Roubal vydělává 30 000 Kč. V obou případech má 15 % daňovou sazbu. Ale když se rozhoduje, jestli má vyvinout úsilí ke zvýšení mzdy na

40 000 Kč, bude jeho úsilí více odměněno při rovném zdanění (přírůstek čisté mzdy o 8 500 Kč) než při progresivním zdanění (přírůstek čisté mzdy 6 500 Kč). Progresivní zdanění tedy oslabuje motivaci ke zvýšení pracovního úsilí.

Účinek progresivního zdanění je zřejmý z Grafu 15. Při rovném zdanění se poplatník pohybuje po přímce w_r , protože přírůstky čisté mzdy se postupně snižují. Zatímco při rovném zdanění je jeho optimum v bodě G, při progresivním zdanění je v bodě F. Jak vidíme v grafu, je velmi pravděpodobné, že progresivní zdanění oslabuje motivaci k práci a snižuje nabídku práce. Progresivita zdanění se totiž projevuje ve vypouklém tvaru mzdové křivky (čím progresivnější, tím vypouklejší) a mzdová křivka se pak dotýká indiferentní křivky více vpravo než při rovném zdanění. [3, s. 100-101]

Graf 15 Rovné zdanění a progresivní zdanění

Pramen: Holman, R. Mikroekonomie, s. 102

Při rovné daňové sazbě se pan Roubal pohybuje po mzdové přímce w_r a jeho optimum je v bodě G. Při progresivní sazbě se pohybuje po mzdové křivce w_p a jeho optimum je v bodě F. Progresivní daň snižuje jeho nabídku práce. [3, s. 102]

Vysoké daně oslabují motivace lidí k pracovním výkonům. Daně však také působí na rozhodování lidí mezi spotřebou a úsporami. Daně oslabují jak motivace k pracovním výkonům, tak i motivace k úsporám. Jsou-li daně vysoké, dávají lidé přednost volnému času před pracovním úsilím a spotřebě před úsporami. V důsledku toho je ekonomický růst nižší.

Dalším důsledkem vysokých daní je vyhýbání se daním. Způsoby jsou velmi rozmanité a daňoví poplatníci jsou velmi vynalézaví. Vysoké daně motivují lidi ke svépomocným činnostem, protože z nich nemusí platit daně. Místo aby se lidé věnovali svým povoláním a ze svých příjmů kupovali služby specialistů, dělají si mnoho věcí sami, i když je

dobře neumějí. To snižuje celkovou efektivnost ekonomiky a zpomaluje ekonomický růst. Při vysokých daních se také vyplácí poskytovat si vzájemné protislužby. Toto jsou legální způsoby vyhýbání se daním. Ale jsou-li daně vysoké, jsou běžné i nelegální způsoby. Při nízkých daních se lidem příliš nevyplácí riskovat daňový únik. Při vysokých daních se to vyplácí více. Čím větší je výnos z daňového úniku, tím větší riziko se vyplácí podstoupit. Tak vzniká šedá ekonomika: sféra naturálních protislužeb a daňových úniků. [2, s. 630-632]

Základní myšlenka rovné daně spočívá ve snižování a sjednocení daňové sazby, a současně v rozšiřování daňové základny zrušením celé řady různých komplikovaných výjimek, osvobození, slev atd. Podstatou přechodu na rovnou daň je fiskální neutralita. Hlavním záměrem je postihnout i stínovou ekonomiku, což by umožnilo snížit daňové zatížení u většiny stávajících poplatníků, a to v závislosti na konkrétní struktuře příjmů a spotřeby. [20]

Zdanění bere výrobcům a dává jiným. Jakýkoli nárůst zdanění zvyšuje množství zdrojů, příjmů a obvykle také počet těch, kteří žijí z práce výrobců. Tím dochází ke snížení výrobní základny, z níž tito lidé čerpají své živobytí. Jedná se zjevně o proces, který sám sebe ničí. Existuje hranice, za kterou již ohromné břemeno nebude moci být neseno snižujícím se množstvím výrobců. Toto omezení dále umocňuje snížení motivace, které zdanění nese. Čím větší je břímě daní uvalené na výrobce – daňové plátce – tím nižší bude mezní užitek jejich práce, jelikož odměna za práci je snižována, a tím větší bude mezní užitek obětovaného času. Výsledkem je, že výroba poklesne ještě více – lidé budou využívat více volného času a usilovněji se snažit stát se členy privilegované skupiny daňových spotřebitelů. [10, s. 644 – 645]

5.3 Vyhodnocení poplatník

Po reformě došlo ke zvýšení slevy na dani na poplatníka z částky 7 200 Kč na 24 840 Kč. Tímto navýšením dochází k podstatnému nárůstu tzv. nezdanitelného minima. Zatímco v podmínkách roku 2007 u poplatníka uplatňujícího slevu na poplatníka nezdanitelné minimum činilo částku 60 000 Kč (při tomto ročním základu daně sníženém o nezdanitelné části se daň počítá sazbou 12 % a před slevou činí 7 200 Kč, po slevě 7 200 Kč je daň nulová), v podmínkách roku 2008 nezdanitelné minimum stoupá na 165 600 Kč (při sazbě 15 % daň před slevou činí 24 840 Kč, po slevě 24 840 Kč vychází daň nulová). V případě osob, které platí resp. za které je placeno pojistné, tj. zaměstnanci a OSVČ, však musí tento

závěr modifikovat. Vyčíslený posun nezdanitelného minima tak platí např. pro FO s příjmy z pronájmu.

V případě zaměstnanců také dochází ke zvýšení nezdanitelného minima, avšak vlivem připočitatelnosti pojistného hrazeného zaměstnavatelem k vyměřovacímu základu je zvýhodnění oslabeno. V případě OSVČ rovněž dochází ke zvýšení nezdanitelného minima, ale toto zvýšení je oslabeno zavedením daňové neuznatelnosti pojistného. Jinými slovy - nezdanitelné minimum 165 000 Kč pro rok 2008 neodpovídá dílčímu základu daně dle § 7 ZDP za rok 2007 ve stejné částce - tuto částku bychom museli snížit o zaplacené pojistné. Daňová neuznatelnost pojistného má pochopitelně vliv i na zvýšení plateb pojistného.

Za předpokladu, že vyměřovací základ pro pojistné činí u OSVČ 50 % rozdílu příjmů a výdajů (výdajem přitom nebude platba pojistného), při sazbách pojistného 29,6 resp. 13,5 % vyměřovacího základu bude pojistné celkem činit 21,55 % rozdílu příjmů a výdajů. Dosáhne-li tedy OSVČ rozdílu příjmu a výdajů 165 000 Kč, zaplatí z něho pojistné 35 558 Kč a nulovou DPFO. V podmínkách roku 2007 (pojistné je daňovým výdajem) by však z rozdílu příjmů a výdajů (nezahrnujících pojistné) 165 000 Kč OSVČ zaplatila pojistné ve výši 29 255 Kč. Posun nezdanitelného minima ze 60 000 Kč na 165 000 Kč (odpovídá dnešnímu rozdílu příjmů a výdajů 135 745 Kč) je doprovázen zvýšením platby pojistného (z 29 255 Kč na 35 558 Kč, tj. o 6 303 Kč). [16]

5.3.1 Vliv superhrubé mzdy

Spolu se zavedením 15% sazby daně došlo ke zvýšení vyměřovacího základu pro DPFO ze závislé činnosti ze současných 87,5 % hrubé mzdy (hrubá mzda snížená o pojistné srážené zaměstnanci v úhrnné výši 12,5 % hrubé mzdy) na 135 % hrubé mzdy (hrubá mzda zvýšená o úhrn pojistného, které jde k tíži zaměstnavatele). Pro úplnost je namístě uvést, že sazba DPFO na příjmy ze závislé činnosti ve výši 15 % odpovídá sazbě 20,25 % (15 % x 1,35). Naproti tomu sazby v roce 2007 ve výši 12, 19, 25 a 32 % odpovídaly těmto sazbám:

Sazba daně v roce 2007	Skutečná sazba DPFO v roce 2007
12 %	10,50 %
19 %	16,63 %
25 %	21,88 %
32 %	28,00 %

Ke snížení daňového zatížení tedy dochází u zaměstnanců až počínaje situací, kdy zdaňují své příjmy alespoň v 25% pásmu zdanění (tam je přitom snížení poměrně nevýznamné – z 21,88 % na 20,25 %).

Po zavedení reformy má každá fyzická osoba nárok na uplatnění slevy na dani na poplatníka, výše uvedené nezdanitelné minimum se tedy týká i starobních důchodců. Podstatné zvýšení slevy na dani přináší poměrně významnou úsporu právě u osob, které se pohybují na úrovni nového nezdanitelného minima. I při vyšších základech daně dochází ke snížení daňové zátěže (sazba 15 % namísto 19 resp. 25 resp. 32 %). U osob se základem daně vyšším než 331 200 Kč (v roce 2007 začátek 32% daňového pásma) dojde ze zisku nad tuto hranici ke snížení daňové povinnosti o 17 %, což je pochopitelně velmi zajímavá úspora. Např. u osoby se základem daně 331 200 Kč daň poklesne o 29 172 Kč a z každého dalšího milionu nad tuto částku o 170 tis. Kč, u osoby se základem daně 1 mil. Kč dojde k poklesu daňového zatížení o cca 143 tis. Kč.

U zaměstnanců, kteří jsou mírně nad novou úrovní nezdanitelného minima je však výhoda poměrně rychle likvidována způsobem výpočtu daně ze superhrubé mzdy. Skutečná sazba DPFO ze závislé činnosti 20,25 % je spolu s novou výší slevy na dani na poplatníka nastavena tak, aby na hranici začátku 25% daňového pásma (218 400 Kč), byla daň stejná jako v roce 2007 (přínos nové úpravy činí asi 10 Kč měsíčně). Při příjmech ze závislé činnosti zdaňovaných před reformou v 25% daňovém pásmu dochází k mírnému snížení daňového zatížení, zajímavější pokles se objevuje až u zaměstnance s příjmy v pásmu zdanění 32 %.

[16]

6 Závěr

Tématem diplomové práce jsou faktory ovlivňující progresivitu daně z příjmů fyzických osob. Cílem práce bylo zhodnotit jak dané faktory ovlivňují progresivitu z pohledu makroekonomie, mikroekonomie a daňového poplatníka.

V teoretické části práce byl vysvětlen účel, význam a předmět DPFO, a dále osvobození od daně z příjmů, odpočty, slevy a pravidla pro uplatnění výdajů. Dále byly popsány makroekonomické a mikroekonomické důsledky zdanění a ukazatele daňové progresivity.

V praktické části práce byla provedena komparace jednotlivých faktorů. Bylo vypočteno celkem 11 příkladů, 3 různé modelové situace a tyto byly aplikovány na podmínky roku 2007 a 2008. Dále bylo provedeno porovnání uvedených období a všech modelových situací.

Na základě výpočtů získaných z praktických příkladů jsou v poslední části tyto příklady vyhodnoceny, a to z pohledu makroekonomie, mikroekonomie a poplatníka.

Základním cílem práce bylo posoudit, zda a jakým způsobem jednotlivé faktory ovlivňují progresivitu zdanění DPFO. Z provedené analýzy jsem došla k následujícím závěrům. Za předpokladu první situace, tj. kdy uvažujeme pouze slevu na poplatníka a žádné nezdanitelné částky je systém v roce 2008 skutečně systémem rovné daně. Došlo také ke snížení progresivity daně, u zaměstnance však až od příjmů převyšujících průměrnou mzdu. U obou uvažovaných OSVČ se progresivita zdanění snížila.

Pokud však uvažujeme existenci odčitatelných položek a slev dojdeme k tomu, že sazba daně ve výši 15 % pro všechny výše příjmů je také daní progresivní, nikoliv tedy zcela proporcionální. Progresivita rovné daně je však menší a méně distorzní než progresivita DPFO dle sazeb platných v roce 2007. Rovná sazba daně snižuje při uplatnění slev míru progresivity. Dle uvedených výpočtů a grafů dojde ke snížení daňové progresivity u všech třech uvažovaných poplatníků. U poplatníků s nejvyššími příjmy jsou hodnoty mezi porovnávanými obdobími téměř stejné.

DPFO se stala jedním z důležitých bodů volební kampaně v posledních volbách. Všechny významnější politické strany ji chtěly výrazně pozměnit [27].

Výsledkem je reforma veřejných financí. Od 1.1.2008 vstoupila v platnost novela zákona o daních z příjmů obsažená v zákonu č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tato novela přinesla pro fyzické osoby řadu změn. Mezi pozitiva těchto změn patří

např. zavedení jednotné sazby daně ve výši 15 % namísto progresivních sazeb ve výši 12 – 32 %, dále zvýšení slev na dani a zvýšení daňového zvýhodnění na vyživované děti. Pro OSVČ je jistě výhodou zrušení minimálního základu daně. Jako hlavní negativa z pohledu poplatníka spatřuji zrušení společného zdanění manželů a pro OSVČ zrušení daňové uznatelnosti pojistného na sociální pojištění a zdravotní pojištění.

Převažuje obecná shoda, že daňový systém by měl být spravedlivý, což znamená, že každý daňový poplatník by měl platit správný podíl nákladů vlády. Neexistuje však shoda v tom, jak definovat správný podíl toho či onoho poplatníka. [7, s. 202]

Úvahy o spravedlnosti zdanění jsou tématem snad důležitějším, než daňový systém samotný. Obhájci rovné daně tvrdí, že je spravedlivější, než progresivní zdanění, protože „každý platí stejně“ (myšleno tak, že každý občan se podílí na chodu státu relativně stejným dílem (jakoby desátkem) ze svého příjmu). Odpůrci rovné daně používají prakticky stejný argument s tím, že zavedení rovné daně znamená pro bohaté menší odvody na dani a pro chudé vyšší odvody na dani. [29]

Nespornými výhodami rovné daně jsou jednoduchost a snadná kontrolovatelnost. Možnosti "daňové optimalizace", tedy vyhýbání se daňové povinnosti, nový systém zásadním zjednodušením velmi omezí a snížením daňové sazby na jednotných patnáct procent se poplatníkům ani nevyplatí. Nepřekvapuje proto, že nejčastěji v médiích citovanými kritiky rovné daně jsou daňoví poradci, kteří oprávněně cítí, že jejich obor podnikání může být touto reformou vážně ohrožen.

Oponenti, kteří hrozí výpadkem daňových příjmů pro státní rozpočet po zavedení rovné daně, ignorují skutečnost, že na daních ušetřené prostředky podpoří ekonomický růst, který bude výpadek ze snížení sazeb částečně kompenzovat. Velmi se sníží daňové úniky a výdaje na daňovou správu a Česko se nízkou mírou zdanění stane atraktivním místem pro zahraniční kapitál. Zahraniční investoři hrají v naší ekonomice stále významnější roli a není tajemstvím, že velké nadnárodní korporace provádějí daňovou optimalizaci v mezinárodním měřítku. Pokud se jim dnes vyplácí transferovat zisky z Česka do zemí s nižším zdaněním, než máme my, výrazné snížení našich daňových sazeb by mohlo trend obrátit. Cizím firmám i bohatým jednotlivcům by se mohlo začít vyplácet, aby byli daněni v Česku. Toto vše může daňové příjmy státního rozpočtu naopak zvýšit ve srovnání se současným nepříliš uspokojivým stavem. [28]

Daňová reforma v Česku by měla lidem ušetřit až 16 mld. Kč na dani z příjmu. Reforma, která byla zavedena již od 1.1.2004 na Slovensku se stala jednou z nejlepších

a nejpropracovanějších reforem, které kdy byly zavedeny. Tato reforma lidem ušetřila mnohem více, každému však v jiné míře.

Hlavními rozdíly mezi českou a slovenskou reformou je, že rovná daň na Slovensku se počítá z hrubé mzdy, rovná daň v Česku se počítá ze superhrubé mzdy, reálná procentní sazba daně v Česku je o necelá 3 % vyšší než na Slovensku. Na Slovensku bylo spolu s rovnou daní zavedeno nezdanitelné minimum, které se odečítá od základu daně. V ČR byla zvolena metoda slev na dani. Velkým a důležitým pozitivem slovenské daňové reformy byl i fakt, že zavedením jedné sazby daně na všechny druhy daní a odbourání většiny výjimek, znamenalo výrazné zjednodušení celého daňového systému. Česká reforma rozhodně takové ambice nemá a ke zjednodušení v podstatě nedochází. O efektivitě daňové reformy v ČR můžeme prozatím pochybovat. Stát totiž hodlá na daních vybrat více než před reformou. Celkové zdanění v ČR se tak nesníží. [30]

Vláda ČR však již připravila novou reformu daňového systému ČR, která by měla být první skutečně komplexní reformou daňového systému.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

1. FUCHS, K., TULEJA, P. *Základy ekonomie*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2003. ISBN 80-86119-74-2.
2. HOLMAN, R. *Ekonomie*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2001. ISBN 80-7179-387-6.
3. HOLMAN, R. *Mikroekonomie: Středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-862-0.
4. KOLEKTIV AUTORŮ: *Meritum – Daně 2007*. Praha: ASPI Publishing, 2007. ISBN 978-80-7357-246-4.
5. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-205-2.
6. MARKOVÁ, A. *Daňové zákony 2006: úplná znění platná k 1.1.2006*. 14. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1581-3.
7. MUSGRAVE, R., MUSGRAVEOVÁ, B. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1994. ISBN 80-85603-76-4.
8. PELECH, P. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti*. 14. vyd. Olomouc: Anag, 2006. ISBN 80-7263-324-4.
9. PELECH, P., PELC, V. *Daně z příjmů s komentářem*. 6. vyd. Olomouc: Anag, 2005. ISBN 80-7263-278-7.
10. ROTHBARD, M. N. *Zásady ekonomie: Od lidského jednání k harmonii trhů*. Praha: Liberální institut, 1993. ISBN 80-86389-27-8.
11. SUCHÁ, J., ČEKANOVÁ, L.: *Teorie rovné daně*. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. 2007.
12. ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie s praktickou aplikací*. 1. vyd. Praha. C.H.BECK, 2003. ISBN 80-7179-413-9.
13. VANČUROVÁ, A. a kol. *Daňový systém ČR aneb učebnice daňového práva*. Praha: Vox, 2006. ISBN 80-863224-60-5.
14. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších změn a doplňků.

Elektronické zdroje:

15. AGROVENKOV. *Uplatnění výdajů paušálem* [online]. [cit.2008-07-25].
Dostupné z:
<http://www.agrovenkov.cz/attachments/06-02-09_Uplatneni_vydaju_pausalem.doc>.
16. BĚHOUNEK, P. *Propočty dopadů daňové reformy* [online]. [cit.2008-06-15].
Dostupné z:
<<http://www.zivnostnik.cz/?sekce=2&uroven=0&obsah=0&cid=172121>>.
17. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Rychlá informace. Ve 4. čtvrtletí růst mezd ovlivnila inflace* [online]. [cit.2008-06-15]. Dostupné z:
<<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cpmz030608.doc>>.
18. ČIŽÍK, V. Ministerstvo financí ČR. *Informační studie. Rovná daň v teorii a praxi* [online]. [cit.2008-06-21]. Dostupné z:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Rovna_dan_v_teorii_a_praxi_pdf.pdf>.
19. KALOUSEK, M. Ministerstvo financí ČR. *Návrhy změn právních předpisů v oblasti daňové. Daňová reforma 2008 – 2010* [online]. [cit.2008-06-10].
Dostupné z: <http://www.zmenyprobudoucnost.cz/download/danova_oblast.pdf>.
20. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Fiskální výhled ČR* [online]. [cit.2008-07-25].
Dostupné z:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ek_fiskalni_vyhledy.html>.
21. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Pokladní plnění státního rozpočtu ČR* [online]. [cit.2008-05-10]. Dostupné z:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_40825.html>.
22. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *4. Téma: Rovná daň v praxi* [online]. [cit.2008-07-25]. Dostupné z:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ek_fiskalni_vyhledy_39964.html>.
23. PATOČKOVÁ, M. MF DNES. *Autor slovenské rovné daně: Česká daňová reforma je paskvil* [online]. [cit.2008-07-25]. Dostupné z:
<http://ekonomika.idnes.cz/autor-slovenske-rovne-dane-ceska-danova-reforma-je-paskvil-pao-/ekonomika.asp?c=A070405_204952_ekonomika_zra>.
24. RATMANOVÁ, I. *Aplikace indexu daňové progresivity v podmínkách ČR* [online]. [cit.2008-05-15]. Dostupné z:
<http://www.ekf.vsb.cz/shared/uploadedfiles/cul33/S154_Ratmanova_Iveta.pdf>.

25. SCHWIPPEL, J. *Kalouskova nerovná daň je změnou k horšímu* [online]. [cit.2008-06-08]. Dostupné z:
<<http://www.janschwippel.cz/Clanek/Kalouskova-nerovna-dan-je-zmenou-k-horsimu-1.html>>.
26. TLUSTÝ, M. *Základní teze finanční politiky ODS. Modrá šance pro veřejné finance* [online]. [cit.2008-06-15]. Dostupné z:
<http://www.ods.cz/docs/publikace/modra_sance-finance.pdf>.
27. VANČUROVÁ, A. *Daňová teorie. Nová koncepce základu DPFO* [online]. [cit.2008-05-28]. Dostupné z:
<<http://www.kdpcr.cz/article.asp?nArticleID=2226&nLanguageID=1>>.
28. WEIGL, J. *Zkreslující informace, mylné představy* [online]. [cit.2008-06-10]. Dostupné z:
<<http://www.cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=235>>.
29. ZAPLETAL, J. *Rovná daň: podfuk nebo cesta k prosperitě* [online]. [cit.2008-07-25]. Dostupné z: <<http://www.fragmenty.cz/j1077.htm>>.
30. ZEMAN, M. *Česká daňová reforma je proti slovenské ubohá* [online]. [cit.2008-06-15]. Dostupné z:
<<http://aktualne.centrum.cz/finance/penize-a-investice/clanek.phtml?id=401690>>.